

อนุสรณ์

งานพระราชทานเพลิงศพ

นายกำลูน ประสังสิต จ.ช.

ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส

วันพุธ ที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๑๘

คำนำ

ในงานพระราชทานเพลิงวันนี้ เพื่อนฝูงที่กรมแรงงานซึ่งรักใคร่และอาลัยในการจากไปของคุณกำลูน ประสังสิต ได้ร่วมกันบริจาคเงินส่วนหนึ่งบำเพ็ญการกุศลอุทิศให้แก่คุณกำลูน ประสังสิต และอีกส่วนหนึ่ง นำมาพิมพ์หนังสือเล่มนี้ เพื่อแจกเป็นบรรณาการแก่ผู้มีเกียรติ ที่จะมาในงานพระราชทานเพลิงศพ ทั้งนี้เพื่อจะให้ผู้ที่แม้จะรู้จักคุณกำลูนอยู่แล้วก็ตาม ได้รู้จักมากยิ่งขึ้นในแง่มุมของความดีทั้งหลาย ที่คุณกำลูนได้มีมาในหนหลัง

อันความดีนั้นเป็นสิ่งที่ประเสริฐ เป็นสิ่งที่ชาวโลกสนับสนุน เมื่อผู้ใดประกอบคุณงามความดีแล้ว หากผู้ที่รู้เห็นได้ช่วยกันเผยแพร่ไปให้ผู้อื่นทราบ นอกจากเป็นการสรรเสริญคุณงามความดีแล้ว ยังจะเป็นการยอมรับนับถือความดี และหากผู้ใดที่ประสงค์จะทำความดี ก็อาจจะนำไปพิจารณาเป็นตัวอย่างเพื่อสร้างความดีประดับโลกให้สวยงามยิ่งขึ้นต่อไป.

นิคม จันทรวิทุร
อธิบดีกรมแรงงาน

๒๑ พฤษภาคม ๒๕๑๘

นายกำลูน ประสังสิต จ.ช.

ชาตะ ๑ ตุลาคม ๒๔๖๒

มรณะ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

ประวัติ

นายกำลูน ประสังสิต จ.ช.

เกิด

๑ ตุลาคม ๒๔๖๒	ที่ตำบลบางบริบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี
บิดามารดา	นายกิ่ง นางจรุณ ประสังสิต
การศึกษา	โรงเรียนประจำจังหวัดปราจีนบุรี

การทำงาน

๑ ธันวาคม ๒๔๘๕	ปลัดอำเภอ ประจำตำบลทุ่งมหาเมฆ อำเภอยานนาวา พระนคร
๑ มกราคม ๒๔๙๑	ปลัดอำเภอบางรัก พระนคร
๑ พฤศจิกายน ๒๔๙๗	โอนมารับราชการกรมประชาสงเคราะห์
๑ พฤษภาคม ๒๔๙๘	ประจำแผนก แผนกอุตสาหกรรมสัมพันธ์ กองแรงงาน
๑ มิถุนายน ๒๕๐๓	หัวหน้าแผนกคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ กองแรงงาน

๗ พฤศจิกายน ๒๕๐๕	หัวหน้าแผนกข้อพิพาทแรงงาน
	กองบริหารแรงงาน ส่วนแรงงาน
๒๑ ธันวาคม ๒๕๐๙	หัวหน้าแผนกแรงงานสัมพันธ์
	กองคุ้มครองแรงงานและแรงงานสัมพันธ์
๕ มิถุนายน ๒๕๑๓	หัวหน้าสำนักงานแรงงานเขตนครราชสีมา
๑ เมษายน ๒๕๑๕	หัวหน้าธุรการ กองพัฒนาอาชีพ
๕ มิถุนายน ๒๕๑๖	ลาออกจากราชการ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

๕ ธันวาคม ๒๕๐๐	เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย
๕ ธันวาคม ๒๕๑๑	จัตุรถาภรณ์ช้างเผือก

หมู่ญาติ ในระหว่างที่มีการสวดพระอภิธรรม

ท่านอธิบดีกรมแรงงานและเพื่อนในกรมแรงงาน
กำลังกระทำพิธีบรรจุศพ

คำไว้อาลัย กำลูน ประสังสิต

กำลูน เป็นผู้หนึ่งที่รับราชการอยู่กับผมนานที่สุด เริ่มตั้งแต่เป็นปลัดตำบลเมื่อผมเป็นนายอำเภอยานนาวา และต่อมาเมื่อผมเป็นหัวหน้ากองแรงงาน รองอธิบดี และอธิบดีกรมแรงงานตามลำดับ กำลูนก็ได้มารับราชการอยู่ด้วยในหลายตำแหน่งด้วยกัน รวมทั้งหมดประมาณ ๑๒ ปี

ในความรู้สึกของผม กำลูนเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาที่ดียิ่งผู้หนึ่ง กล่าวคือ เป็นคนที่ใช้ง่ายและใช้คล่อง ใช้แล้วทำทุกอย่างตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มอกเต็มใจ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็มีความสามารถแก้ไขให้งานเสร็จไปได้โดยตนเองเป็นส่วนใหญ่ กำลูนเป็นผู้ที่เคารพเชื่อฟังและจริงใจต่อผู้บังคับบัญชา แสดงออกถึงความบริสุทธิ์ใจที่สามารถไว้วางใจได้ตลอดเวลา เป็นผู้ที่ไม่ต้องพูดกันหลายคำ เพียงบอกว่าต้องการอย่างไร กำลูนจะพยายามหาทางทำให้โดยพลัน และไม่เคยที่จะนำเอาความไว้วางใจที่ผู้บังคับบัญชามอบให้ ไปอวดอ้างต่อเพื่อนร่วมงานหรือคนอื่น และที่สำคัญที่สุด กำลูนเป็นคนที่มีความจงรักภักดีต่อหน่วยงานและอุดมการณ์ของหน่วยงานที่เขาสังกัดอยู่อย่างแน่นแฟ้นและจริงจัง ความดีทั้งหลายเหล่านี้ เป็นที่ประทับใจผมมาก แสดงให้เห็นว่าการทำงานอยู่ด้วยกัน ถ้ามีความจริงใจและความคิดเห็นตรงกัน ความไว้วางใจจะเกิดขึ้น ความสุขใจและความสำเร็จในงานก็จะเป็นผลติดตามมา

กำลูนเป็นผู้ที่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับทุกคน และมีความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจในเพื่อนมนุษย์เป็นอย่างดียิ่ง ไม่เป็นที่น่าประหลาดใจเลยว่า เมื่อกำลูนไปติดต่อกับบุคคลภายนอก น้อยครั้งที่สุดที่จะกลับมารายงานว่าทำไม่สำเร็จ กำลูนมีศิลปะ วิธีการทำงานที่น่าชมเชย และยากที่จะเลียนแบบ อันเป็นสิ่งที่ประทับใจผมและเพื่อนร่วมงานตลอดมา

เป็นที่น่าสงสารและเสียใจ ในบั้นปลายของชีวิต ต้องมาเจ็บป่วยแม้ก่อนที่จะลาออก ก็พยายามมาทำงานเท่าที่สังขารร่างกายจะพามาไหว ในที่สุดกำลูนก็ต้องลาออกไป ยังความเสียดายต่อผู้ร่วมงานทุกคน

การจากไปของกำลูน ทำให้ผมเกิดความคิดเกี่ยวกับเรื่องอายุของการรับราชการว่า ช่วงเวลาจะสั้นหรือยาวนั้น มิใช่สิ่งสำคัญ หากแต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของเวลาที่รับราชการอยู่ ว่าได้สามารถปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อราชการมากเพียงไร แม้ว่าคุณภาพที่กล่าวนี้จะเป็นสิ่งวัดได้ยาก แต่ในกรณีของกำลูน ผู้ร่วมงานหรือผู้ที่เคยเกี่ยวข้องด้วยย่อมทราบดีเข้าใจ และพิสูจน์ได้

ขอคุณความดีทั้งหลายที่กำลูนได้บำเพ็ญไว้ในภพนี้ จงส่งผลให้ชีวิตของกำลูนต่อไปในภายภาคหน้า ไม่ว่าจะอยู่ในภพใดก็ตาม จงเป็นแบบของกำลูนคนเดิม ที่แวดล้อมไปด้วย ผู้ที่รัก ผู้ที่ชอบ และเปี่ยมไปด้วยความสุข.

เทียน อัชกุล

๒ พฤษภาคม ๒๕๑๘

ไว้อาลัย คุณกำลูน ประสังสิต

ผมได้รู้จักคุณกำลูน ตั้งแต่เข้ารับราชการ กรมประชาสงเคราะห์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ต่อมาผมก็ได้เริ่มร่วมงานกับคุณกำลูนที่กองแรงงาน ส่วนแรงงาน และกรมแรงงานอีก ซึ่งเป็นรวมเวลาได้ประมาณ ๒๐ ปี

ตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกัน ผมเห็นว่าคุณกำลูนเป็นตัวอย่างของข้าราชการที่ดี คือ เป็นคนสุภาพเรียบร้อย มีความรับผิดชอบต่องาน เอาใจใส่และระมัดระวังรักษาผลประโยชน์ของทางราชการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหน้าที่การงาน ให้การต้อนรับ ความสะดวก ความเป็นธรรม และ การสงเคราะห์แก่ประชาชนผู้มาติดต่อเป็นอย่างดี คุณกำลูนเป็นผู้มีน้ำใจดีต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่กว่า เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนผู้รู้จักมักคุ้นทั้งหลาย

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ ขณะที่อยู่กองวิชาการสังคม กรมประชาสงเคราะห์ ผมได้รู้จักกับคุณกำลูนในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ไกล่เกลี่ยคนแรกของกองแรงงาน ในตำแหน่งประจำแผนก ต่อมาก็เลื่อนเป็นหัวหน้าแผนกอุตสาหกรรมสัมพันธ์และหัวหน้าแผนกแรงงานสัมพันธ์ ตามลำดับ คุณกำลูนทำงานเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทและการนัดหยุดงานใน พ.ศ. ๒๕๐๐—๒๕๐๑ ซึ่งเป็นครั้งแรกที่มีการนัดหยุดงานมากที่สุด การไกล่เกลี่ยในรายที่สำคัญ ๆ ก็จะทราบเรื่องราวได้จากคุณกำลูนผู้ทำงานอยู่

กับด้านนี้อย่างใกล้ชิด เป็นที่ไว้วางใจของหัวหน้ากอง เทียน อัชกุล เป็นอย่างมาก

ในการนัดหยุดงานครั้งใหญ่ที่ใด จะมีคุณกำลูนร่วมอยู่ด้วยเสมอ ถ้าเป็นบุคคลภายนอกที่ไม่รู้จักคุณกำลูนแล้ว จะดูไม่ออกว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของทางราชการ เพราะคุณกำลูนนั่งและสนทนากับคนงานอย่างไม่ถือตัว แต่ก็มีท่าทีที่แสดงออกให้คนงานเคารพนับถือได้ ขณะนั้นผมได้รับมอบจากอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ให้เข้ามาทำงานเกี่ยวกับเรื่องแรงงานในกรณีต่าง ๆ เช่น การร่างและพิจารณาพระราชบัญญัติแรงงาน ๒๔๙๙ และการไกล่เกลี่ยชี้ขาดระงับข้อพิพาทแรงงานบางราย ทำให้ผมได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการแรงงานอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น และได้มีโอกาสร่วมกับคุณกำลูนตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ครั้นผมได้มารับงานเป็นหัวหน้ากองแรงงาน ผู้อำนวยการส่วนแรงงาน และรองอธิบดีกรมแรงงาน ได้เห็นการทำงานของคุณกำลูนโดยตลอด ถ้ามีการพิพาทแรงงานรายใดที่สำคัญ ๆ ก็จะต้องส่งคุณกำลูนไปช่วย เพราะมีความรู้สึกว่าเมื่อส่งไปแล้วก็วางใจได้ เนื่องจากคุณกำลูนเป็นคนที่ใจเย็น รู้จักกาลเทศะ เข้าถึงจิตใจคน พยายามหาข้อเท็จจริงด้วยวิธีการที่ละมุนละม่อม ไม่ใช้วิธีหักด้ามพร้าด้วยเข่า ไม่เอาแต่ใจตนและไม่ทำให้ใครต้องระคายเคือง งานไกล่เกลี่ยจึงเหมาะสมกับนิสัยของคุณกำลูนมาก งานไกล่เกลี่ยเกือบทุกครั้งของคุณกำลูน สามารถทำให้ทั้งนายจ้างและลูกจ้างตกลงกันด้วยดี ที่สำคัญคือ ต่างฝ่ายต่างเข้าใจกัน

หลังจากการไกล่เกลี่ยได้แล้ว คุณกำลูนมักมีวิธียุติเรื่องโดยทำให้ทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจอันดีต่อกันและทำงานร่วมกันต่อไป อันเป็นที่ยอดปรารถนาของนักบริหารแรงงาน

จากการที่ได้รู้จักกันเป็นเวลาประมาณ ๒๐ ปี กล่าวได้ว่าผมรู้จักคุณกำลูนในทุกด้าน ทั้งในด้านวิธีการทำงาน การวางตัว ตลอดจนนิสัยใจคอ ไม่น้อยไปกว่าเพื่อนร่วมงานทั้งหลาย คุณกำลูนเป็นคนที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำจิตน้ำใจ ไม่เอาแต่งานจนกระทั่งลืมนึกถึงความสัมพันธ์ส่วนตัว คุณกำลูนเป็นผู้ที่สามารถเข้ากับทุกคนที่เกี่ยวข้องด้วย ผมจึงมีความรู้สึกต่อคุณกำลูนว่าเป็นเสมือนพี่ชายของผมเอง ซึ่งต้องให้ทั้งความนับถือและความเกรงใจ เมื่อมีความไม่เข้าใจกันก็สามารถปรับความเข้าใจกันได้ เมื่อยามทุกข์ร้อนต่างก็ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเสมือนหนึ่งว่าเป็นญาติ

คุณกำลูนได้จากไปแล้ว จะเหลืออยู่ก็แต่ความทรงจำว่าคุณกำลูนเป็นคนดี มีบุคลิกลักษณะเป็นที่ประทับใจของผู้รู้จักคบค้าสมาคมด้วย ความทรงจำนี้ยากที่จะลืมเลือนได้ ซึ่งจะเป็นอนุสรณ์ของคุณกำลูน ประสังสิต ไปอีกนานเท่านาน

ขอให้ความดีที่กล่าวมานี้ จงเป็นปัจจัยส่งให้ชีวิตข้างหน้าของคุณกำลูน ประสังสิต จงพบแต่สิ่งที่เป็นความสุขเกษมสำราญ

นิคม จันทรวิทุร

๑ พฤษภาคม ๒๕๑๘

คุณกำลูน ประสังสิต
มิตรที่แสนดี

คุณกำลูน ประสังสิต เป็นข้าราชการรุ่นบุกเบิกของกรมแรงงาน ตั้งแต่สมัยเป็นกองแรงงาน รับงานสำคัญด้านไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทแรงงาน จัดเป็นผู้มีความสามารถในการประนีประนอม เข้าถึงปัญหาและบุคคลได้รวดเร็ว มีผลงานเป็นที่พอใจและยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง ถ้ายังอยู่ในราชการขณะนี้ ก็จะเป็นกำลังสำคัญของกรมแรงงานในด้านระงับข้อขัดแย้งของลูกจ้างนายจ้าง ซึ่งคุณกำลูนถนัด

ในหน้าที่ราชการ คุณกำลูนเป็นผู้มีน้ำใจ ไม่นิ่งดูดาย กระตือรือร้นช่วยเหลือผู้มาติดต่ออย่างเป็นกันเองและติดตามเรื่อง สนใจหาความรู้เพิ่มเติมจากผู้เกี่ยวข้องอยู่เสมอ ในระยะหลังที่สุขภาพไม่แข็งแรง กำลังใจก็ยังเข้มแข็ง ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนฝูงได้แนะนำให้พัก คุณกำลูนก็ยังมีใจสู้ และขันอาสาเข้าช่วยงานสำคัญ ๆ ของกรม

ต่อผู้บังคับบัญชา คุณกำลูนให้การยอมรับโดยมิได้คำนึงถึงวัย เป็นคนกล้าเสนอความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา แต่เมื่อผู้บังคับบัญชาตัดสินใจแล้ว ก็ปฏิบัติตามโดยไม่เกี่ยงงอน

กับเพื่อนร่วมงาน คุณกำลูนมีความเอื้อเฟื้อ และเป็นธุระให้เมื่อมีปัญหาเดือดร้อน จึงเป็นที่รักของผู้เกี่ยวข้อง

คุณกำลูนมีอารมณ์ขัน ทำให้วงสนทนาที่กำลังจะตึงเครียดเปลี่ยนเป็นความครึกครื้น สนุกสนานสมานมิตรได้เป็นอย่างดี ครั้นถูกโรคภัยไข้เจ็บเร้ารุม จึงไม่อยากให้เพื่อนฝูงได้เห็นน้ำตาตน

ทบทวนความหลังเช่นนี้แล้ว อดเศร้าใจมิได้ว่า ทำไมหนอคุณกำลูนผู้ที่รัก—เป็นห่วงงานและความสุขสมหวังของผู้อื่น จึงมีชีวิตบั้นปลายที่ทนทุกข์ทรมาน หรือว่าเป็นกรรมเก่า

บัดนี้ คุณกำลูนพ้นทุกข์แล้ว ด้วยผลแห่งความดีที่ทำไว้ ขอให้วิญญาณของคุณจงเป็นสุข เป็นสุขเถิด มิตรที่แสนดี.

พร อุดมพงษ์

๓๑ มีนาคม ๒๕๑๘

ระลึกถึงคุณกำลูน

ตั้งแต่ผมย้ายมารับราชการที่กรมแรงงานเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙ ก็ได้เห็นว่าคุณกำลูนเป็นผู้มีอัธยาศัยน่าคบมาก คือ มีความรื่นเริง ยิ้มแย้มแจ่มใสและเป็นกันเองกับทุกคนในกรม และประชาชนที่มาติดต่อ เมื่อผมมีข้อสงสัยหรืออยากรู้อยากเห็นในเรื่องเกี่ยวกับงานด้านคุ้มครองแรงงานและแรงงานสัมพันธ์ ก็ได้เคยซักถามขอความรู้จากคุณกำลูน ซึ่งก็ได้รับการชี้แจงและแนะนำให้โดยแจ่มแจ้งและอย่างเต็มอกเต็มใจเสมอ

โอกาสต่อมา เมื่อปี ๒๕๑๑ ผมได้มีโอกาสร่วมคณะไปดูงานด้านการบริหารแรงงานที่สหรัฐอเมริกากับคุณกำลูนและเพื่อนร่วมงานในกรมอีก ๓ ท่าน คือ คุณประชิด ประดับสุข คุณประเสริฐ รีเจริญ และคุณสุทิน ไชยมณี เป็นเวลาเกือบ ๓ เดือน ทำให้ผมได้รู้จักคุณกำลูนดีขึ้นอีกเป็นอันมากเพราะการไปศึกษาดูงานด้วยกัน พักร่วมกันในต่างประเทศนั้นเป็นเวลาที่ทำให้เราได้รู้จักกันอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น และทำให้ผมมีความรักนับถือคุณกำลูนมากขึ้นไปอีก ทั้งทางด้านวุฒิภาวะความรอบรู้และความจัดเจนในหน้าที่การงานตลอดถึงด้านคุณลักษณะส่วนตัว คือความเป็นมิตรแท้ การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และความเข้าใจในชีวิตและความเป็นผู้มีอารมณ์ขันของคุณกำลูนได้ ทำให้คณะดูงานที่เคร่งเครียดเหน็ดเหนื่อยได้ผ่อนคลายได้เป็นอันมาก

ผมเชื่อว่า การมองโลกในทางสวยงามและในแง่ดีของคุณกำลูนนี้ จะทำให้บรรดาเพื่อนฝูงผู้เคยร่วมงานกับคุณกำลูนระลึกถึงคุณกำลูนผู้จากพวกเราไปแล้วอยู่ตลอดไป ขอผลบุญและกรรมดีของคุณกำลูนและกุศลบุญราศีที่ญาติมิตรได้กระทำให้แก่คุณกำลูนในครั้งนี้ ได้ดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของคุณกำลูนเสวยสุขอยู่ในสัมปรายภพอันควรแก่วิสัยเทอญ.

วิชิต แสงทอง

๑ พฤษภาคม ๒๕๑๘

"รำพึงถึงคุณกำลูน"

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ คุณกำลูน ประสังสิต ซึ่งเดิมรับราชการเป็นปลัดอำเภอบางรัก สังกัดกรมการปกครอง ได้โอนเข้ามาเป็นประจำแผนกที่กองแรงงาน กรมประชาสงเคราะห์ ต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็น หัวหน้าแผนกอุตสาหกรรมสัมพันธ์ หัวหน้าแผนกคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ หัวหน้าแผนก ข้อพิ พาท แรง งาน และ หัว หน้า แผนก แรง งาน สัม พันธ์ ตามลำดับ หลังจากนั้นก็ได้ย้ายไปเป็นหัวหน้าสำนักงานแรงงานเขตที่จังหวัดนครราชสีมา ครั้งสุดท้ายได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งพนักงานธุรการโท สถาบัน พัฒ นา ฝี มือ แรง งาน แต่ ได้ รับคำ สั่ง ให้ ช่วย ปฏิบัติ ราช การ ที่ ฝ่ายค่าทดแทน กองคุ้มครองแรงงานและแรงงานสัมพันธ์ แล้วก็ลาออกจากราชการไป เพราะล้มป่วยลง รวมเวลาที่คุณกำลูนทำงานอยู่กับกองแรงงาน ส่วนแรงงาน และกรมแรงงาน ถึง ๑๕ ปี กับ ๘ เดือน

ก่อนนั้น ขณะรับราชการเป็นปลัดอำเภอบางรัก ได้รับทราบจากหลายกระแสว่า คุณกำลูนได้ปฏิบัติงานตามแบบฉบับของนักปกครองที่ดี ได้ให้บริการช่วยเหลือจัดการงานให้แก่ประชาชนที่ไปติดต่อให้สำเร็จดังประสงค์ด้วยความรวดเร็ว แม้มิใช่งานในหน้าที่รับผิดชอบอยู่ ก็ยังได้แนะนำให้ไปพบเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยว ข้อง เพื่อ ให้ได้รับ ความ สะดวก อยู่ เสมอ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีในบรรดาผู้ที่เคยไปติดต่อกับคุณกำลูน ในด้านเพื่อนปลัดอำเภอด้วยกันและเพื่อนร่วมงานในอำเภอบางรัก คุณกำลูนก็ได้ให้

ความสนิทสนมเป็นกันเองโดยสม่ำเสมอ และร่วมมือประสานงานอย่างดียิ่ง เป็นที่รักใคร่นับถือของเพื่อน ๆ ทุกคน

ขณะทำงานในหน้าที่หัวหน้าแผนกแรงงานสัมพันธ์ นับได้ว่า คุณกำลูนเป็นเจ้าหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแรงงานคนแรกของงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแรงงานในเมืองไทยก็ว่าได้ เพราะตั้งแต่เริ่มมีกองแรงงานเป็นต้นมา การพิพาทแรงงานก็เริ่มมีมากขึ้นเป็นลำดับ เจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ประจำกับงานนี้คนแรกก็คือคุณกำลูน ประสังสิต และก็ได้ทำงานนี้ติดต่อกันมากว่า ๑๐ ปี จึงย้ายไปอยู่จังหวัดนครราชสีมา ดังนั้น งานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแรงงานในช่วง พ.ศ. ๒๔๙๙ จนถึง พ.ศ. ๒๕๐๙ รวมทั้งข้อพิพาทแรงงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ต้องผ่านมือคุณกำลูนเกือบทั้งสิ้น คุณกำลูนมิได้เป็นเจ้าหน้าที่ไกล่เกลี่ยคนแรกแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังอาจจะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทแรงงานมากที่สุดในบรรดาเจ้าหน้าที่ทั้งหลายในรุ่นหลัง ๆ อีกด้วย

วิธีไกล่เกลี่ยนั้น คุณกำลูนจะทำงานด้วยความใจเย็น ค่อยพูดค่อยจา และตั้งใจฟังเรื่องราวของคู่กรณี พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายได้มีโอกาสพูดสลับกัน และตนเองก็ช่วยพูดเสริมในบางครั้งบางคราว เมื่อถึงคราวจะทักท้วงก็ทักท้วงด้วยวาจาที่นุ่มนวล เมื่อจะติก็เลือกใช้คำพูดหรือวิธีการที่ไม่ทำให้กระทบกระเทือนต่อผู้ฟังมากนัก เช่น ใช้วิธียกตัวอย่างประกอบ เป็นต้น ให้ผู้ฟังนึกเปรียบเทียบเอาเอง คุณกำลูนไม่มีนิสัยหักด้ามพร้าด้วยเข่า แต่ค่อยเจรจาพาทีจนคู่กรณีจำนนด้วยเหตุผลหรือยอม

ตาม คุณกำลูนไม่เคยใช้วาจารุนแรงกับนายจ้างลูกจ้าง แต่วางตัวเสมอกับนายจ้างและก็เท่าเทียมกับลูกจ้างอย่างหาได้ยาก ความอ่อนน้อมถ่อมตนทำให้ชนะใจคู่กรณีเสมอ ทำให้เรื่องยากกลายเป็นเรื่องง่าย เรื่องใหญ่เป็นเรื่องเล็ก ข้อดีอีกอย่างคือ เมื่อข้อพิพาทแรงงานยุติแล้ว คุณกำลูนมักจะมีข้อคิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ฝากให้กับคู่กรณีรับไปแก้ไขเสียใหม่ และไม่ลืมที่จะพูดให้ทั้งสองฝ่ายดีกันต่อไป

กับผู้บังคับบัญชา ตลอดระยะเวลา ๑๐ — ๒๐ ปี คุณกำลูนเป็นคนที่เคารพนับถือผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น ไม่เคยแสดงออกให้เห็นถึงความกระด้างกระเดื่อง รังเกียจเดียดฉันท์ ไม่ให้ความร่วมมือ แม้จะมีความลำบากใจในการปฏิบัติงานก็เพียงบ่นให้ฟังคำสองคำแล้วก็จบกันไป ข้อนี้เป็นที่ประจักษ์กับผู้บังคับบัญชาทุกคน ผู้บังคับบัญชาจะสั่งอะไรต้องการอะไร และเมื่อใด คุณกำลูนต้องพยายามปฏิบัติตาม ให้รับกับคำสั่งนั้นอย่างเต็มใจ ไม่เคยอิดเอื้อนหรือหาวิธีการที่จะให้ผู้บังคับบัญชาต้องผิดหวัง บางครั้งเมื่อกระทำการโดยพลั้งพลาดก็ยอมรับแต่โดยดี ความเคารพต่อผู้บังคับบัญชาของคุณกำลูน นับว่าเป็นตัวอย่างของข้าราชการทั้งหลายได้ดีทีเดียว

กับเพื่อนร่วมงาน คุณกำลูนเป็นคนที่ไม่มีพิษมีภัยแก่ใคร คบคนได้ทุกคน ทั้งยังไม่เคยได้ยินจากปากว่าเกลียดใครหรือไม่ชอบหน้าใคร แม้ในใจจะมีอยู่บ้างก็ดูออกได้ยาก เป็นผู้ที่มีความอดทนและอ่อนน้อมกับเพื่อนฝูงก็ยังไม่ปรากฏว่ามีใครไม่ชอบ เพราะมีความจริงใจต่อเพื่อน

รักเพื่อน มีความเป็นกันเองต่อเพื่อน ไม่ข่มเพื่อน และให้อภัยต่อเพื่อนเสมอ เมื่อมีการผิดพลาดเกิดขึ้น บุคลิกของคุณกำลูนเป็นคนเรียบร้อยอยู่แล้ว แต่กระนั้นก็ยังมีอารมณ์ขันสอดแทรกอยู่เสมอ ทำให้ผู้ฟังอาจขำได้บางทีถึงกับเก็บไปคิดอยู่หลายวัน แล้วจึงขำออกอยู่คนเดียว

ลักษณะนิสัยที่เด่นชัดที่สุด และเป็นที่รู้กันอยู่ทั่วไป คือ ไม่ว่าใครจะเอ่ยปากขอให้ทำธุระอะไร ไม่ว่าราชการหรือส่วนตัว คุณกำลูนก็จะรับทำให้อย่างเต็มใจ เมื่อทำแล้วถึงมีอุปสรรคก็ช่วยแก้ไขให้เหมือนกับเป็นงานของตัวเอง คอยเอาใจใส่ติดตามงานนั้นจนกว่าจะเสร็จ หากเป็นการสุดวิสัยที่จะช่วยเหลือได้ คุณกำลูนก็จะชี้แนวให้ทราบ คุณกำลูนไม่เคยละเลยหรือเพิกเฉย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานราชการจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ถ้าเป็นงานส่วนตัว ความช่วยเหลือของคุณกำลูนเป็นที่ประทับใจของเพื่อนฝูงมาก น้ำจิตน้ำใจในด้านนี้เป็นที่ซาบซึ้งแก่ผู้รู้จักและเพื่อนฝูง

ลักษณะนิสัยที่เด่นชัดอีกอย่างหนึ่งก็คือ เป็นผู้ที่สนใจในการกีฬา เช่น การแข่งขันฟุตบอลหรือการชกมวย ในรายการที่มีการแข่งขันครั้งสำคัญ ๆ คุณกำลูนจะทราบเรื่องราวอย่างละเอียด และสนทนากับเพื่อนฝูงได้อย่างน่าสนใจ แต่ความพิเศษมิได้อยู่ที่ความสนใจในการกีฬานั้นเพียงอย่างเดียว ถ้ามีการพนันขันต่อเกิดขึ้น ระหว่างการแข่งขันคนไทยและคนต่างประเทศ คุณกำลูนมักจะเอาคนไทยเป็นต่ออยู่ทุกครั้ง แม้ว่าภายในใจคิดว่าจะเป็นฝ่ายแพ้ ก็เอาคนไทยไว้ก่อน จึงเป็นจุดอ่อนของเพื่อนฝูง

ที่จะมารุมล้อมต่ออยู่ด้วย ตนเองก็แข็งใจสู้ทุกครั้ง เมื่อแพ้ก็จ่ายให้โดยดี ลักษณะแบบนี้หาได้ยาก แสดงว่าเป็นคนรักไทยจริง

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ ขณะที่คุณกำลูนปฏิบัติราชการอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา และได้กลับมาพักผ่อนที่กรุงเทพ ฯ บังเอิญเกิดอุบัติเหตุหกล้มแล้วมีอาการขาเดินไม่ได้ ต้องไปรักษาตัวหลายแห่ง ทั้งที่โรงพยาบาลและหมอตามบ้าน ต้องลาป่วยอยู่เป็นเวลานานถึง ๓ เดือน แพทย์ว่าเป็นอัมพาต โรคความดันและโรคเก๊า เมื่อทุเลาลงแล้วก็อุตส่าห์มาปฏิบัติราชการต่อ แม้ว่าจะยังไม่หายเป็นปกติดีก็ตาม ในที่สุดกรมจึงได้ย้ายมาเป็นหัวหน้าธุรการโท สถาบัน ฯ แต่ให้ช่วยปฏิบัติงานที่ฝ่ายค่าทดแทน กองคุ้มครองแรงงาน เนื่องจากโรคนี้เป็นโรคที่หายได้ยาก การเดินเหินลำบาก อ่อนเพลียไม่มีแรง เมื่อเห็นว่าตนเองไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ จึงได้ลาออกจากราชการไปเพื่อรับบำเหน็จบำนาญเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๑๖ ขณะที่มีอายุได้เพียง ๕๔ ปี

เมื่อออกจากราชการไปแล้ว ก็ไปพักผ่อนรักษาตัวที่บ้านพักใกล้ ๆ วัดเทพศิรินทราวาส ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนฝูงหลายคนที่คิดถึงก็ได้ไปเยี่ยมเยียน ถามไถ่ทุกข์สุข ทุกคนรู้สึกสงสารเพราะอาการของคุณกำลูนนั้นรับประทานอาหารได้ พูดได้ แต่เดินไปไหนมาไหนไม่ค่อยไหว

เมื่อเช้าวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ เวลาประมาณ ๐๙.๐๐ น. โดยมิได้มีการเจ็บป่วยมากมายมาก่อน มีอาการคล้ายเป็นลมอยู่เพียงชั่วครู่แล้วก็สิ้นใจไปด้วยความสงบ

คุณกำลูนมีชีวิตอยู่ได้เพียง ๕๔ ปี แล้วก็จากไป เป็นที่อาลัยแก่ผู้อยู่เบื้องหลังอย่างยิ่ง เพราะระหว่างที่มีชีวิตอยู่ได้ทำหน้าที่ของผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชา ความเป็นเพื่อน รวมทั้งหน้าที่อื่น ๆ อย่างครบครันด้วยดี อัธยาศัยไมตรีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคุณกำลูน จะเป็นสิ่งที่ตราตรึงอยู่ในหัวใจของเพื่อนฝูงไปอีกนานเท่านาน

ขอให้ความดีของคุณกำลูนที่ได้ทำในภพนี้ จงเป็นปัจจัยส่งผลให้ดวงวิญญาณของคุณกำลูนเสวยสุขในภพหน้าชั่วนิรันดร์

คุณกำลูนจากไปเพื่อนใจเศร้า ขาดคนเย้าแหย่ยวนชวนให้ขัน
กรมแรงงานขาดคนมีฝีมือครัน ไกล่เกลี่ยชั้นยอดเยี่ยมกว่าใครใคร
นายจ้างขาดคนพูดโน้มน้อมจิต ลูกจ้างคิดถึงคุณอบอุ่นไฉน
วิญญาณเพื่อนสถิตอยู่ ณ ภพใด จงรู้ไว้เราผองบ่ลืมเลือน

จากเพื่อนเก่าในกรมแรงงาน

ด้วยได้ทราบว่าข้าราชการกรมแรงงาน จะจัดพิมพ์หนังสือไว้อาลัยแก่คุณกำลูน ประสังสิต เพื่อแจกเป็นบรรณาการแก่ญาติมิตรที่จะไปในพิธีพระราชทานเพลิงศพคุณกำลูน ประสังสิต ในวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๑๘ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส และในหนังสือนี้ ข้าราชการกรมแรงงานมีความประสงค์จะขอพิมพ์หนังสือเรื่อง "ทางชีวิต" ซึ่งข้าพเจ้าเป็นผู้เรียบเรียงขึ้น

ข้าพเจ้าเห็นว่า หนังสือนี้อาจจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านได้บ้าง จึงอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้

ส.ร.

๑ มีนาคม ๒๕๑๘

ข้าราชการกรมแรงงาน ขอขอบพระคุณท่าน ส.ร. เป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ข้าราชการกรมแรงงาน

๓ มีนาคม ๒๕๑๘

พ่อจ้อย

โดย ส.ร.

เหล้าเมื่อเข้าปากได้ขนาดแล้ว ย่อมทำให้ผู้ดื่มพ้นเพื่อน ทั้งนั้นไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นผู้ดีหรือเข็ญใจเป็นคนโง่หรือฉลาด

พ่อจ้อย (ไม่ทราบนามสกุล) เป็นคนดื่มเหล้าจัด และไม่ค่อยยอมดื่มคนเดียว มักจะพาเพื่อนมาเลี้ยงเหล้าที่บ้านเสมอ การทำมาหากินอะไรไม่ค่อยนำพา เพราะมีเมียมีลูกหาให้กิน พ่อจ้อยจะทำงานบ้างก็เฉพาะงานได้ค่าจ้างรายวัน ทำวันนั้นต้องได้ค่าจ้างวันนั้น แล้วไปซื้อเหล้าดื่มวันนั้นให้หมดโดยไม่คำนึงถึงลูกเมีย เมียเป็นแม่ค้าหาบเร่ลูกสาวทอดขนมขายที่บ้าน บางวันลูกสาวร้องไห้ เพราะพ่อกินกุ้งชุบแป้งทอดที่เธอทอดขาย แกล้มกับเหล้าจนหมด หมดแล้วก็จะกินอีก ไม่มีก็จะตีเธอจึงหักเสื่อรำแพนเก่าชุบแป้งทอดให้พ่อกินกับเหล้าต่อไปอีกจึงพ้นถูกตี พ่อกินเสื่อแล้วบอกว่ากรอบดีแท้ ๆ เมียเป็นคนชอบบ่น บ่นเช้า บ่นกลางวัน บ่นเย็น บ่นก่อนนอน บ่นเช้ามืด บ่นตั้งแต่ก่อนออกจากมุ้ง บางวันพ่อจ้อยรำคาญจึงนำกระบุงมาตั้งหน้ามุ้งห้าใบ แล้วบอกให้เมียบ่นใส่กระบุงให้หมดก่อน แล้วจึงออกจากมุ้ง เป็นการประชดเมีย

ตลอดเวลา ๔๐ ปี พ่อจ้อยแทบไม่ได้ทำความดีเป็นชิ้นเป็นอันอะไรเลย แต่ก็ไม่ได้ทำชั่วอะไรมากนักนอกจากดื่มเหล้าจัด ดื่มแล้วก็ไม่ไปรุกรานใคร ศีลอีก ๔ ข้อ โดยเฉพาะข้อ ๒—๓ ไม่ละเมิด ข้อ ๑—๔ มีบ้าง แต่ไม่ใช่เรื่องใหญ่โตอะไร บวชก็ไม่เคยบวช พออายุครบ ๔๐ ปี ก็ตายด้วยโรคอะไรไม่ทราบ เพื่อนคอเหล้า ได้นำเหล้าขวดหนึ่งไปวางไว้ข้างตัวพ่อจ้อยในขณะที่ยังนอนตายรอเวลาจะผูกตราสัง

พ่อจ้อยตายแล้ว ได้ถือขวดเหล้าตามใครไปก็ไม่รู้ จนไปยืนอยู่ข้างหน้าใครก็ไม่รู้ รู้แต่ว่าเป็นคนใหญ่โตมีอำนาจ นายใหญ่นั้นเรียกคนไปถามเรื่องการทำดีทำชั่วเป็นรายตัวจนถึงพ่อจ้อย นายใหญ่นั้นตวาดจนพ่อจ้อยตกใจ ไพล่มือถือขวดเหล้าไว้ข้างหลัง นายใหญ่พูดเสียงดังสนั่นทั้ง ๆ ที่อยู่ใกล้แค่นั้นว่า "เฮ้ย เจ้าจ้อยเขาว่าเองกินเหล้าเก่งนักรึ ดีแต่กินเหล้าไม่ทำความดีอะไร จริงรึวะ?" พ่อจ้อยตกใจพูดไม่ออก นายใหญ่จึงพูดต่อไปอีกว่า "เหล้ามันดียังไง นั่นเอาอะไรไปซ่อนไว้ข้างหลัง" พ่อจ้อยตอบว่า "เหล้าครับ นายลองหน่อยซิครับ" แล้วก็ทำกิริยาหวาด ๆ ยื่นขวดเหล้าให้นายใหญ่ดื่ม นายใหญ่ลองดื่มเพียงเล็กน้อยก่อน แล้วพูดว่า "เออแปลก" แล้วก็ดื่มจนหมด พ่อจ้อยจึงเข้าไปออดอ้อนว่า "นายครับเมื่อผมเป็นคน ผมยังไม่ได้ทำความดีอะไร ก็พอดีมาตายเสียก่อน ขอเวลาให้ผมได้ทำความดีสักปีหนึ่งเถิดเจ้าประคุณ" นายใหญ่ตอบว่า "ได้รึ เองหมดอายุจริง ๆ นี่" พ่อจ้อยก็อ้อนวอนต่อไปอีก

นายใหญ่กินเหล้าเป็นสินบนของพ่อจ้อยเข้าไปแล้วแม้ว่าจะมีชื่อว่าเป็นผู้ยุติธรรมที่สุด เที่ยงตรงที่สุดแต่เพราะอำนาจสินบน และสินบนนั้นก็เป็นเหล้าเสียด้วย ประกอบกับตอนนั้น ก็ชักมึน ๆ งง ๆ เพราะเหล้า ในที่สุดก็เลยพูดว่า "เอ้า ข้าให้เวลาเองอีกปีหนึ่ง" แล้วก็หยิบบัญชีมาแก้ตัวเลขเลย เพราะพ่อจ้อยชาตาขาดเมื่ออายุ ๔๐ ปีจริง ๆ

พ่อจ้อยฟื้นคืนชีพขึ้นมาใหม่ เมื่อเขาเตรียมตราสังพ่อจ้อยร้องโอย ๆ ออกมาเพราะความเจ็บ ทำเอาสัปเหร่อและใครต่อใครตกใจผละหนี เมียซึ่งมาร้องไห้ข้างศพ พลาง ร่ำรำพัน ถึงความ เก่า แสดงความอาลัยรักปานจะตายตามไปด้วย ก็ตกใจเผ่นหนีออกไปไกลกว่าเพื่อน

พ่อจ้อยฟื้นแล้ว ก็ตั้งหน้าทำความดีเพราะรู้ตัวอยู่ว่าตัวมีเวลาเพียงปีเดียว เขาพยายามทำความดีทุกอย่างเท่าที่จะมีโอกาส เมียก็เลยหายบ่นไปด้วย ครอบครัวจึงมีความสุข มีเงินทองพอใช้สอย เมื่อครบปีหนึ่งพ่อจ้อยทำบุญใหญ่ และบอกลาใครต่อใครให้รู้ว่าตนจะตาย และเตรียมของที่จะใช้ในงานศพ เมียและลูกเตรียมเครื่องทุกข์ และเมียเริ่มร้องไห้เตรียมไว้ตั้งแต่ตอนนั้น

พอถึงวันสำคัญ พ่อจ้อยเตรียมไหว้พระรักษาศีล ๘ ทำใจให้ผ่องใสสอนเมียลูกและคนอื่นให้เห็นว่า ความตายเป็นของธรรมดา ใครก็ต้องตายไม่ต้องกลัว แล้วเอนตัวลงนอนบนเสื่อ ประนมมือถือธูปเทียนดอกไม้หลับตากำหนดลมหายใจ คอยจังหวะที่หัวใจจะหยุดเต้นและตาย

แต่แล้ว ทุกคนที่นั่งห้อมล้อมคอยดูใจพ่อจ้อย อยู่ด้วยความ ตื่นเต้นตระหนกพะวักพะวน ก็พากันประหลาดใจที่นั่งรอกันแล้วรอกันเล่าจนหิว

พ่อจ้อยก็นอนตั้งท่าตายจนเมื่อย ก็ไม่เห็นตายสักที จึงลุกขึ้นนำอาหารที่จะเลี้ยงงานศพออกมากินกัน

อีกปีหนึ่ง พ่อจ้อยก็ไม่ตาย พ่อจ้อยอายุได้ ๘๐ ปี ก็ยังไม่ตาย ส่วนเมียตายไปหลายปีแล้ว

พ่อจ้อยอายุได้ ๑๐๐ ปีก็ยังไม่ตาย ลูกตายกันไปหมดแล้ว เหลือแต่หลาน พ่อจ้อยอายุได้ ๒๐๐ ปี ก็ยังไม่ตาย แก่หง่อมเต็มที หลานก็ตายไปหมด พ่อจ้อยอยากตายเต็มที เบื่อที่จะอยู่ในโลกกับคนแปลกหน้าและในโลกที่เต็มไปด้วยความสับสนเห็นแก่ตัว

พ่อจ้อยอายุได้ ๓๐๐ ปี ก็ยังไม่ตาย เหลนโหลนตายกันหมดแล้ว พ่อจ้อยเบื่อต่อการที่จะไปแสดงตัวครั้งแล้ว ครั้งเล่าว่าเป็น คนมีอายุยืนที่สุดในโลก เบื่อผู้คน บ่นแต่ว่าเมื่อไรจะไปสักที ร่างกายก็ชราทรุดโทรมเต็มที หูตึง ตาฟาง เดินไม่ได้ สติสตังก็ฟั่นเฟือนเดี๋ยวดีเดี๋ยวไม่ดี

ฝ่ายนายใหญ่ พอพ่อจ้อยลาไปครบหนึ่งปีแล้วก็ไม่เห็นพ่อจ้อยมา คือยังไม่ตาย จนพ่อจ้อยอายุ ๑๐๐ ปี ๒๐๐ ปี ๓๐๐ ปี พ่อจ้อยก็ยังไม่ตายนึกสะดุดใจขึ้นมา จึงไปเปิดบัญชีรายอายุดูแล้วก็ปลงสังเวชตัวเอง และรู้ว่า "อ้อ อย่างนี้เองเจ้าจ้อยมันถึงไม่ตายสักที" ทั้งนี้เพราะ ในขณะที่นาย ใหญ่จะเพิ่มอายุให้พ่อจ้อยอีก ๑ ปี นั้น แกไม่ไม่ได้ลบเลขสูญ แต่เติมเลขหนึ่งต่อเลขสูญลงไปเป็น ๔๐๑ ทั้งนี้ เพราะตาลาย ตาลายเพราะเพราะเมาเหล้า

เรื่องนี้จะจริงหรือเท็จก็แล้วแต่ แต่ทว่าทำให้เราได้ข้อคิดหลายอย่างเช่นสินบนอาจทำให้คนที่เขายกย่องกันที่สุดว่า เป็นผู้ยุติธรรมอย่างยิ่ง ต้องเสียยุติธรรมได้

• เหล้าเข้าปากแล้วสติสัมปชัญญะและปัญญา ก็ชักละลายไป ทำให้เกิดความผิดพลาดได้ แม้แต่ผู้ที่ถือกันว่าเที่ยงธรรมที่สุด คนเมากินเสื่อเข้าไปก็ไม่รู้

• การบ่นมากเกินไป ไม่เป็นสิริมงคลแก่ครอบครัว

• คนถ้ารู้ว่าตัวจะตายแน่เมื่อนั้นเมื่อนี้ ถ้าเป็นคนมีความคิดก็จะไม่ประมาท และรีบสร้างคุณงามความดี.

กระดาษ

โดย ส.ร.

ผู้อ่านย่อมเคยเห็นกระดาษในตะกร้ามาแล้ว แต่เคยนึกหรือเปล่าว่า กระดาษเหล่านั้นมีเรื่องน่าสนใจและน่าเปรียบเทียบกับเรื่องของคนอยู่มิใช่น้อย ดังเรื่องกระดาษต่อไปนี้

ตะกร้าใบหนึ่ง คนนำมาวางไว้ เพื่อเตรียมจะเผากระดาษในตะกร้านั้น กระดาษมีหลายชนิดมีทั้งขนิดดี ชนิดเลว ชนิดปานกลาง มีทั้งอ่อนทั้งแข็ง มีสีต่าง ๆ ลอตเตอรี่ก็มี มีจนกระดาษฟาง กระดาษเหล่านี้ รู้ตัวว่าสุดท้ายปลายทางหรือจุดจบของตนนั้น คือถูกเผาเป็นเถ้า แม้รู้อย่างนี้ แต่ก็อดที่จะลืมตัวแล้วแสดงความไม่ดีต่าง ๆ ออกมาบ้างไม่ได้ ตามประสาของกระดาษที่ยังมักมัวเมาลืมตัวอยู่

กระดาษฟาง — พวกเรามาจากที่ต่าง ๆ กัน มารวมอยู่ในตะกร้าเดียวกัน เดี๋ยวก็จะกลายเป็นเถ้าอย่างเดียวกัน คิดถึงความจริงอยู่อย่างนี้แล้วก็น่าใจหาย

กระดาษมัน — ฉันไม่เป็นพวกเรากับกระดาษต่ำ ๆ อย่างแกหรอก มันต่างชั้นกันมาก กระดาษอย่างแกเขาใช้เช็ดของสกปรก เป็นกระดาษชั้นต่ำ กระดาษอย่างฉันนี้เป็นกระดาษชั้นสูง ราคาก็สูง ใช้แต่ในสิ่งที่มี

ค่าสูง เมื่อต่างชั้นกันอย่างนี้ แกจะมาใช้คำว่าพวกเรากับฉันไม่ได้ จำไว้นะ แกมันกระดาษฟาง

กระดาษชำระ — ฉันก็เหมือนกัน แม้ว่าจะเป็นกระดาษชำระ แต่ก็เป็นกระดาษชำระชั้นสูง คนชั้นสูงชอบใช้เนื้อก็ละเอียดอ่อน ไม่หยาบเหมือนกระดาษฟาง กลิ่นก็หอม สีก็งาม แต่กระดาษฟางกลิ่นไม่ดี เป็นของคนชั้นต่ำ

กระดาษฟาง (หัวเราะ) — โธ่เอ๊ย มันก็กระดาษชำระเหมือนกันนั่นแหละ ต่างก็เป็นเครื่องเช็ดของสกปรกด้วยกัน ยังจะมาแบ่งชั้นกันอีก พ่อกระดาษมันนั่นก็เหมือนกัน ไฟจะเผาอยู่แล้วยังไม่รู้สำนึก ยังจะมาทำเย่อหยิ่งถือตัว เมื่อคนผู้ใหญ่ตาย เขาใช้กระดาษมันหรือกระดาษฟางในงานศพ คิดบ้างหรือเปล่า ความสำคัญของพวกเรานั้น อยู่ที่คนเขานำไปใช้ทำอะไรได้มากบ้างน้อยบ้างต่างหาก

กระดาษหนังสือพิมพ์รายวัน — เช่นกระดาษอย่างฉันใช่ไหมล่ะ

กระดาษลอตเตอรี่ — ไม่ใช่ ต้องกระดาษอย่างฉัน เพราะฉันทำให้คนร่ำรวยได้ กระดาษหนังสือพิมพ์มีดีอะไร มีแต่ด่าเขา ว่าแต่คนอื่นไม่มีใครดีนอกจากพวกตัว พูดแต่ความชั่วท่าเดียว ไม่พูดถึงความดีของผู้อื่นบ้าง เช้าขึ้นก็แจ้งแต่ข่าวร้าย เช่น ข่าวตายโหง ข่าวข่มขืน เป็นต้น ให้คนอ่านทุกวันจนคนอ่านชาชินต่อความชั่วร้าย นึกว่ามีคนชั่วร้ายเต็มเมือง

กระดาษหนังสือพิมพ์รายวัน — กระดาษลอตเตอรี่นั้นรึดี พุโธ่ ทำให้คนฉิบหาย ตายโหงมาเสียนักต่อนักแล้ว ลอตเตอรี่เป็นการพนัน เป็นบ่อเกิดแห่งความฉิบหาย ไม่หมดงวดก็ยังมีค่า พอหมดงวดก็ไร้ค่า ถูกเขาเฉดหัวลงตะกร้า ใช้ห่ออะไรก็ไม่ได้ ยังจะมีหน้ามาตีคารมอวดราคาตัวเอง โง่จริง ๆ

กระดาษลอตเตอรี่ — นั่นเห็นไหม ด่าเขาอีกแล้ว ไม่ทิ้งคราบเดิม

กระดาษหนังสือพิมพ์รายวัน—ฉันเป็นปากเสียงแทนประชาชน เสนอข่าวทั้งนอกบ้านทั้งในบ้าน เรื่องร้องทุกข์ เรื่องน่ารู้ต่าง ๆ ตลอดจนเรื่องอ่านเล่นให้คนอ่านได้เกิดความรู้ที่ฉันเสนอเรื่องดี ๆ เหล่านี้ทำไมไม่พูดบ้าง คอยแต่จับผิดผู้อื่นอย่างนี้ต้องเหยียบอกลากลิ้นออกมาตัด ตัวดีจริงทำไมจึงมาอยู่ในตะกร้าเหมือนพวกเราล่ะ มันน่านัก

กระดาษลอตเตอรี่ — บอกกล่าว ๆ จะมีผู้มาทำร้ายฉัน ๆ

กระดาษห่อของ — โฮ้ย โวยวายไปได้ ฉันเคยเป็นกระดาษหนังสือพิมพ์มาก่อน เมื่อคนเขาอ่านแล้วก็ขาย ให้คนทำเป็นกระดาษห่อของหรือเป็นถุงกระดาษ กระดาษหนังสือพิมพ์ทำอะไรได้ดีหลายอย่าง กระดาษลอตเตอรี่ทำถุงได้เสียเมื่อไหร่ แผ่นเท่ากะแบะมือ

กระดาษเหนียว — พอที ทะเลาะกันอยู่ได้ อวดตัวกันดีนัก ผู้ที่ดีจริงเขาไม่คุยหรอก ฉันเป็นกระดาษเหนียวมีราคามาก คนเขานำไปใช้ในเรื่องสำคัญ มีความทนทานมากกว่ากระดาษอื่น ฉันดีอย่างนี้ ฉันยังไม่อยากคุยเลย

กระดาษพิมพ์ดีด — อ้าว แล้วนั่นใครคุยเล่า พูดแล้วจะหาว่าคุย ฉันนะเข้าไปอยู่ในที่ทุกแห่ง, ตั้งแต่พระราชวัง กระทรวง ร้านค้า วัด เป็นต้น ฉันอยากจะพูดถึงความสำคัญของฉัน ให้พี่น้องชาวกระดาษทั้งหลายได้ฟังเหมือนกัน แต่ไม่พูดละ เดี๋ยวจะหาว่าฉันคุยโต ฉันใหญ่จริง ๆ นะ ไม่มีใครเกินฉันได้ ถ้าขาดฉันเสียเท่านั้นละ พี่น้องกระดาษเอ๋ย เกิดยุ่งกันใหญ่ทีเดียว

กระดาษลอตเตอรี่ — เชอะ เป็นกระดาษขี้ข้าให้เขาใช้ยังนึกว่าดี พูดจาเลี้ยวลดเหมือนปลาไหล พวกเดียวกับพวกกระดาษหนังสือพิมพ์

กระดาษหนังสืออ่านเล่น — สหายเอ๋ย ฟังคำที่ท่านพูดแล้วน่าเวียนอวัยวะเบื้องบนเป็นที่ยิ่ง ดูท่านทั้งหลายจะมีมาตรการน้อยไปในการพูด ดูซิ ดูท้องฟ้า ทุ่งนา สายลม สกุณชาตินานาชนิด พฤกษชาตินานาพันธุ์ อันน่าพิศมัยด้วยจักษุอันโสภิตของท่าน ฟังซิฟังเพียงสกุณาร่ำเริงร่ำร้อง เสียงดนตรีอันแผ่วโผยโหยระห้อย ฟังเสียงลมอันอ่อน พัดต้องกิ่งสน ฟังเสียงน้ำเซาะหินอันชวนฝันด้วย โศรต อันลาวัณย์ของท่านไฉนหนอ ท่านจึงไม่ใช้จินตนาการ อันประกอบด้วยเจตนารมณ์ พิจารณาสุนทรียภาพ เพื่อหาทักษะแห่งประสพการณ์ ด้วยจิตอันพัฒนาดีแล้ว

กระดาษไข — พอ ๆ ฉันเคลื่นไส้จนไขแทบละลายแล้ว จะพูดให้กระดาษฟังหรือพูดให้คนฟัง คนนั้นน่ะฟังรู้เรื่องไม่รู้เรื่องเขาก็ทนฟังกันได้และทำเป็นรู้เรื่อง มิฉะนั้นจะกลายเป็นคนไร้ความรู้ ถ้าแสดงว่าตนไม่รู้เรื่องคำใหม่ ๆ ที่ทางการท่านสร้างขึ้น แต่พวกเราเป็นกระดาษไม่ใช่คน

พูดอะไรเขียนอะไรต้องให้กระดาษฟัง หรืออ่านรู้เรื่องหน่อย เฮ้อ! รำคาญจริง ๆ

กระดาษฟาง — นั่นซิ เราเป็นกระดาษก็ควรพูดให้กระดาษรู้เรื่อง

กระดาษชำระ — เงียบทีเถอะ นายไม่เข้าใจอะไรหรอก นายเป็นกระดาษฟางซับน้ำเหลืองอย่ามาเสนอหน้ากับเขาหน่อยเลย เหม็นจะตายได้อยู่ร่วมกับพวกเราในตะกร้าอย่างนี้ ก็นับว่าเป็นโชคดีของตัวแล้ว

กระดาษหนังสือตำรา — การพูดทำอะไรก็ตาม ควรทำอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยทักษะอันเกิดจากประสพการณ์ในชีวิต บ่อยครั้งของตน และ...

กระดาษแก้ว — นั่นพ่อนักปราชญ์เขาพูดอะไรไม่เห็นเข้าเรื่องกับเรื่องที่พวกเรากำลังพูดกัน พูดนอกเรื่อง ที่นี่ตะกร้าไม่ใช่ห้องเรียนจะได้มากางตำราอ่านให้นักเรียนฟัง พูดไปได้ ไม่รู้จักดูผู้ฟัง

กระดาษหนังสือวรรณคดี —

ห้ามเพลิงไว้	อย่าให้ มีควัน
ห้ามสุริยแสงจันทร์	ส่องไซร้
ห้ามอายุให้ผัน	คืนเก่า
ห้ามอย่างนี้ไว้ได้	จึงห้ามนินทา

กระดาษพิมพ์ — เอาอีกแล้ว ที่นี่ไม่ใช่ลานกวีเป็นลานตะกร้า พูดกันไม่รู้เรื่อง

กระดาษหนังสือวรรณคดี — แกนะซิพูดไม่รู้เรื่อง แกน่ะตาบอด หูหนวก เพราะไม่รู้จักความไพเราะ ไม่รู้จักค่าของวรรณคดี

กระดาษเหนียว — ฮู้ วุ่นวายจริง พวกเศษกระดาษนี่ อย่างนี้นี่เล่า เขาจึงทิ้งลงตะกร้า

กระดาษหนังสือวรรณคดี — แกนะซิเศษกระดาษ หนอยมาว่านักวรรณคดี ว่าเป็นเศษเป็นเหลือ ความคิดของแกนั่นแหละเป็นเศษความคิด

กระดาษเขียนจดหมายทั่วไป — พอที ๆ ให้ฉันพูดบ้าง ฉันคอยมานานแล้ว พี่น้องชาวกระดาษที่รัก ฉันต้องการความเห็นใจจากท่าน กล่าวคือ เมื่อคนเขาจะใช้ฉันเขียนจดหมายเขาถนอมฉันเกรงว่าจะยับ พอเขียนเสร็จก็ทั้งพับทั้งรีด ที่ร้ายยิ่ง ก็คือถ้าเขียนเสียหรือเกิดไม่ถูกใจขึ้นมา เขาก็ขยำฉันเสียจนเป็นก้อนทิ้งลงตะกร้า ฉันเจ็บปวดมาก แต่ก็ไม่มีใครเห็นใจเลย

กระดาษแข็ง — สมน้ำหน้า อยากเป็นกระดาษเขียนจดหมาย ทำไมเป็นกระดาษแข็งอย่างฉันซิ ใครจะได้ขยำไม่ได้ เอ้าพวกเรา ทำเพลงโอดให้เขาหน่อย

กระดาษเขียนจดหมายอย่างดี — นี่นาย อย่ามาเบียดฉันเป็นใครรู้ไหม ฉันเป็นกระดาษเขียนจดหมายชั้นสูง มีตราทอง มาอยู่ใกล้พวกนาย ฉันเหม็นสาบเหม็นสางเหม็นหมึกพิมพ์เต็มที ออกไปห่าง ๆ หน่อย ฉันไม่ใช่กระดาษเขียนจดหมายพื้น ๆ นี่ จมูกจะได้ชินต่อกลิ่นสาบกลิ่นหมึกพิมพ์

กระดาษปรู๊ฟ — ว่าเข้าให้นั่น และ ฯพณฯ ท่านลงมาอยู่ในตะกร้าปนกับพวกเราทำไม ไม่เกรงเสนียดจัญไรกินหรือ โธ่เอ๋ย ถูกคนเขาใช้แล้วก็ทิ้งไม่สนใจ ไม่ให้ความสำคัญแล้วยังจะมาหลงตัวเองอยู่อีก จะถูกเผาอยู่ รอมมะล่อ แล้ว

กระดาษหนังสือธรรม — นี่แน่ะท่านทั้งหลาย ผู้มีอันจะต้องถูกเผาเป็นเถ้าต่อไปจงฟัง

เสียงจากกระดาษต่าง ๆ — พอ ๆ ท่านมหา ที่นี่ตะกร้า ไม่ใช่ธรรมาสน์ ไม่มีเครื่องกัณฑ์ พูดอะไรไม่รู้เรื่องไม่น่าฟัง พูดเรื่องตายเรื่องถูกเผาถูกจี่ไม่เอา ไม่อยากฟัง

กระดาษหนังสือธรรม — ขอให้ฟังให้ตลอด ในระหว่างที่ต่างฝ่ายต่างพูดนั้น ฉันไม่ได้พูดเลยนะ จึงขอให้ฟังฉันบ้าง และขอให้ฟังให้ตลอด

(กระดาษทั้งหลายเงียบ คอยฟัง กระดาษบางชนิดยังไว้ท่า บางชนิดก็ยอมอย่างจริง)

กระดาษหนังสือธรรม — ธรรมเป็นความจริงของสิ่งต่าง ๆ ถ้าท่านชอบความจริง ท่านก็ต้องไม่ห้ามธรรม พวกเรามาจากสิ่งต่าง ๆ เช่น ไม้ไผ่ ผ้า ฟางเป็นต้น มาจากถิ่นต่าง ๆ เดินทางมาโรงงานทางน้ำบ้างทางบกบ้าง ทางโรงงานทำให้เราเป็นกระดาษชนิดต่าง ๆ ออกมาแล้วไปอยู่ที่นั่นที่นี่ ครั้นแล้วคนได้นำพวกเราไปทำอย่างนั้นบ้างอย่างนี้บ้าง ต่างมีความสำคัญในตัวด้วยกันทั้งนั้น ตามแต่คนจะใช้ ไม่ใช่ว่ากระดาษอย่างนั้น

มีความสำคัญ นอกนั้นไม่มีความสำคัญ กระดาษบางชนิดเมื่อใช้ทำอย่างนี้แล้ว เขาก็นำไปใช้อย่างนั้นอีกต่อไปจนกว่าจะหมดเรื่องที่จะใช้ เขาจึงทิ้งลงตะกร้าและมารวมกันอยู่ในตะกร้านี้ พวกเราเป็นของที่ถูกเขาทิ้งแล้วเพราะหมดราคาหมดความสำคัญ และจะถูกเขาเผาในเร็ว ๆ นี้แล้วทั้งกระดาษดีทั้งกระดาษเลว ทั้งผู้เหยียดหยาม ทั้งผู้ถูกเหยียดหยาม ทั้งกระดาษจารึกธรรมทั้งกระดาษซับน้ำเหลืองผี พวกเราทั้งหมดมีจุดจบอย่างเดียวกันและใกล้จะถึงจุดจบนั้นเต็มทีแล้ว เมื่อถูกเผาแล้วก็เป็นเถ้าหมดไม่มีใครเหลือเป็นกระดาษอยู่ได้ ไฉนท่านจึงไม่คิดถึงความจริงข้อนี้ มัวแต่ทะเลาะกัน ดูหมิ่นกัน หลงตัวเองเพื่ออะไรไหน ๆ ก็เดินร่วมทางเดียวกันไปสู่จุดจบเดียวกัน ก็ควรเดินอย่างดี หวังดีต่อกัน เห็นใจกันช่วยเหลือกันดีกว่า อย่าไปเอาอย่างคนบางคนเลย เขาพากันลืมตัวลืมตายคิดสั้น ทำราวกับจะอยู่ค้ำฟ้า เอาแต่ได้ ไม่เห็นใจแม้แต่พวกคนด้วยกัน

กระดาษมัน — พูดต่อไป ฉันกำลังได้คิด

กระดาษหนังสือธรรม — คนที่ดีนั้นก็ดีเลิศจนเหลือที่จะพูด เป็นนักเสียสละจริง ๆ แม้อยู่ในตำแหน่งสูงส่งก็ไม่เย่อหยิ่ง กลับมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสัตว์อื่น แต่บางคนหาความร่ำรวย หาอำนาจ ความใหญ่โตในทางผิด คิดหักล้างทำลายคนดีอื่น ๆ ใครจะเดือดร้อนอย่างไรก็ช่าง ขอให้เขาใหญ่โตคนเดียวก็พอ ไม่คิดว่าเมื่อตัวตายแล้วความใหญ่โตความร่ำรวยที่ได้มาด้วยความชั่วนั้นจะเกิดอะไรกับตัวบ้าง ไม่คิดว่าใครเขา

จะสาปแช่งตามหลังอย่างไรบ้างหรือไม่ เราอย่าไปเอาอย่างคนชนิดหลัง ถ้าจะเอาอย่างก็เอาอย่างคนดี พวกเราก่อนจะถูกเผาต่างก็ได้ทำความดีความชอบให้แก่คนไว้บนแผ่นดินมาแล้ว เป็นการให้แบบเรียนแก่คนที่ไม่ได้ทำความดีอะไรแก่ผู้อื่น พวกเราแม้จะถึงจุดจบก็ไม่น่าเดือดร้อนอะไรส่วนคนที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนนั้นเมื่อจวนตายเขาเดือดร้อนเป็นที่สุด ท่านทั้งหลายจงรู้ไว้เถิด

"ท่านได้ข้อคิดอะไรบ้างจากเรื่องกระดาษนี้"

หลายหน้า

โดย ส.ร.

“ในวรรณคดี เราได้พบว่าทศกัณฐ์ (สิบคอ) นั้นมีสิบหน้า แต่เมื่อมองทางด้านธรรมแล้ว ความมีสิบหน้าของทศกัณฐ์นั้น คล้ายกับเป็นเครื่องแสดงว่า คนโดยทั่วไปมีหน้ามากมายเต็มที ความมีสี่หน้าอย่างพระพรหม ความมีสิบหน้าอย่างทศกัณฐ์ยังน้อยไป ดังเรื่องต่อไปนี้”

ในการประชุมพบปะกันของสมาคมนักเรียนเก่าครั้งหนึ่ง มีคนไปร่วมในงานนั้นมากทั้งหญิงทั้งชาย ในงานนี้เต็มไปด้วยการกิน การพูด การร้องรำทำเพลง การดีใจ เสียใจ การสรรเสริญ การนินทาความเหม็น ความหอม และความเป็นคนหลายหน้า

ที่มุมหนึ่งมีหญิงหน้าตาดีแต่งตัวดีนั่งอยู่สองคน คนหนึ่งชื่ออัญชัน อีกคนหนึ่ง ชื่อชำมะนาด ขอให้ฟังเรื่องที่เธอคุยกันบ้าง

อัญชัน — นี่เธอ เฉิดโฉมมาโน่นแน่ มากับเสี่ยใหญ่ เขาเพิ่งแต่งกันไม่ใช่รึ อ้อ ! ได้ยินว่าเสี่ยนี่น่ะเคยติดต่อกับเธอมาก่อนไม่ใช่รึ แล้วทำไมจึงหลุดไปเป็นของเฉิดโฉม

ชำมะนาด — ก็ฉันไม่เอานะซิ เฉิดไม่มีใครเขาจะแต่งด้วย จึงต้องมาคว้าของที่คนอื่นเขาทิ้งแล้ว ฉันไม่สนใจใยดีดอก

อัญชัน — ไม่สนใจทำไมจึงมองตามเขาอย่างนั้นล่ะ ที่จริงเฉิดไม่สมกับเขาเท่าเธอเลย อ่อนการสมาคม แต่งตัวก็ไม่เป็น เขาไม่รู้จักของดีมีราคา ฉันเห็นใจเธอ

ชำมะนาด (หน้าสลด) — อย่าไปพูดถึงเขาเลย เขารู้จักแต่พลอยไม่รู้จักเพชร อ้าวนั่นไขแสงมากับใคร วันนี้สวยมาก

อัญชัน (หน้างอทันที) — สวยตายละ หน้ากลม ผมฟู ดูไม่ได้ แต่งหน้ายังกับงิ้ว ทาปากยังกับคนปากด่าง ดูเสื้อที่สวมซิยังกับเสื้อสมัยพระเจ้าเหา หัวเราะเห็นทั้งฟันล่างฟันบนเหมือนหัวกะโหลกยิงฟัน

ชำมะนาด (หัวเราะ) — เอทำไมจึงว่าเขาอย่างนั้น แล้วเธอล่ะ แต่งหน้า แต่งผม แต่งตัว เป็นอย่างไร ว่าแต่เขาอิเหนาเป็นเอง

อัญชัน — แต่ฉันยังเข้าทีเข้าท่ากว่าแม่แสงมากนัก

ชำมะนาด (ยิ้ม) — ได้ยินว่าคู่หมั้น (แฟน) ของแสงจะเลิกกันแล้วจะมาหมั้นเธอไม่ใช่รึ

อัญชัน (ยิ้มหน้าแดง) — เธอเห็นว่าเหมาะหรือไม่ล่ะ เดี๋ยวฉันจะไปทางโน้นแล้วจะกลับมาใหม่ เธออย่าเพิ่งไปทางไหนนะ (อัญชันเดินปะปนไปในหมู่คน ไขแสงเดินมาหาชำมะนาด)

ชำมะนาด — อ้าว แสงทำไมหน้าไม่เสบยเลย พ่อยอดชายไปไหนเสียล่ะ ไม่เห็นมาด้วย

ไขแสง (ถอนใจ นั่งนิ่งครู่หนึ่ง) — เราจะถอนหมั้นกันแล้ว มีเยี่ยงอย่างที่ไหน หมั้นกับเราแล้วกลับไปยุ่งกับอัญชัน

ชำมะนาด — เอ ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น อัญชันก็ช่างกระไรไม่มียางอายแย่งคู่หมั้นของเพื่อน ไม่เห็นใจเพื่อน

ไขแสง — นั่นน่ะซิ ไม่น่าเลย ฉันน้อยใจ เสียใจที่สุด เมื่อกี้นี้เห็นนั่งคุยอยู่กับอัญชันไม่ใช่รึ

ชำมะนาด — ใช่ แต่เราคุยกันเรื่องอื่น ฉันเห็นใจเธอ เป็นพวกเธอนะ ที่จริงอัญชันไม่มีทางสู้เธอได้เลยในเรื่องรูปสมบัติ แม้คุณสมบัติก็เถอะ เธอก็เหนือเขา แต่เธออาจสู้เขาไม่ได้ตรงจริตจะก้าน เมื่อผู้ชายชอบของก้าไหล่ทอง ไม่ชอบทองแท้ก็ตามใจเขาเถอะ

ไขแสง — เธอนี่ช่างสังเกต ฉันแต่งตัวเป็นอย่างไรบ้าง

ชำมะนาด — เธอแต่งตัวดีมาก แต่งตัว แต่งหน้า แต่งผมเข้ากันสนิทจริง ๆ ในงานนี้หาใครแต่งเข้ากันอย่างเธอนี้มีไม่กี่คน

ไขแสง (หัวเราะชอบใจ) — คุยกับเธอนี่สบายใจดี เธอคุยสนุกมาก ฉันจะไปคุยกับทางโน้นสักหน่อย ไปก่อนนะ (ไขแสงเดินไป อัญชันเดินมา)

อัญชัน — คุยอะไรกับแสง เห็นหัวเราะซิกซี้กันดีนัก

ชำมะนาด — หัวเราะไปอย่างนั้นเอง จริงของเธอ ยายแสงแต่งตัวกะเปิ่อเหรอ ไม่เข้าท่า ตัวเตี้ยแถมเกล้าผมสูงเหมือนจอมปลวกเคลื่อนที่ พอกหน้าเสียจนแทบยิ้มไม่ได้ เพราะตึงหน้า

อัญชัน — นินทาฉันหรือเปล่า

ชำมะนาด — โฮ้ย ไม่ได้พูดกันถึงเรื่องเธอดอก คุยแต่เรื่องหนัง เรื่องละคอน สงสัยรึ ฉันเป็นพวกเธอนะ

อัญชัน — ขอบใจเธอมาก แต่อ้อ เธอก็มีอายุจนป่านนี้แล้ว ทำไมยังไม่แต่งงาน หรือว่าเพราะที่ดีก็ไม่ได้ ที่จะได้ก็ไม่ดีจึงเลยไม่แต่ง

ชำมะนาด — อย่างที่เธอว่าก็ถูก แต่มีอีกคือฉันคิดว่าอยู่คนเดียวสบายกว่า ไม่ต้องมีลูกให้กวนตัวมีผัวให้กวนใจ มีเงินเท่าไรก็ใช้คนเดียว เป็นนายของตัวเอง ไม่ต้องมีคนอื่นเป็นนาย (อัญชันขอตัวไปคุยกับคนอื่น คู่หมั้นของไขแสง เข้ามาคุยกับชำมะนาด)

ชำมะนาด — ทำไมคุณไม่มาพร้อมกับคู่หมั้น ของคุณเล่า

คู่หมั้น — เราชักจะไม่ค่อยเข้าใจกันเสียแล้ว ในระยะนี้

ชำมะนาด — แล้วคุณจะทำอย่างไรต่อไป

คู่หมั้น — ผมกำลังมองหาคนที่พอจะเข้าใจกัน

ชำมะนาด — เวลานี้พบแล้วไม่ใช่รึ อัญชันน่ะ

คู่หมั้น — เดิมก็คิดอย่างคุณว่า แต่ต่อมาเปลี่ยนความคิดแล้ว ไม่ใช่ทั้งไขแสง ไม่ใช่ทั้งอัญชัน เปลี่ยนมาหลายวันแล้ว

ชำมะนาด — เมื่อไม่ใช่ทั้งสองนั้นแล้ว ที่ใช่นั้นเป็นใคร

คู่หมั้น — ก็เป็นคุณน่ะซิ

ชำมะนาด — (ทำท่าตกใจ แต่ซ่อนความปราบปลื้มเอาไว้) เป็นไปไม่ได้ ๆ ๆ ไม่เป็นความจริง

คู่หมั้น — จริงซิ คุณจะตกลงใจหรือไม่

ชำมะนาด — (ยิ้มทำท่าเอียงอาย ด้วยความพอใจ) เอาไว้ให้คิดดูก่อน

คู่หมั้น — (จ้องหน้าชำมะนาด พอดีคุณหญิง (สร้อย) ทองเดินมาหาชำมะนาดคู่หมั้นจึงผละไปที่อื่น)

คุณหญิง — โฮ้ย ร้อน คนมากเหลือเกินนั่งทางโน้นเต็มที ซุบซิบนินทากันราวกับเป็นซ่องนินทา แข่งกันนินทาทีเดียว ฉันทนไม่ไหวไม่รู้จะพึ่งใคร นินทาใครเขาไม่เป็น ไม่อยากพูดเรื่องของใคร (หยุดหายใจ) อย่างคุณนายพุดซ้อน ฮุ้ย พูดนินทาจนน้ำลายเป็นฟอง ว่าคนนั้นไปชอบคนโน้น คนโน้นทะเลาะกับคนนี้ คนนั้นเป็นชู้กับคนนู้น คุณหญิงดอกไม้ก็ไม่ใช่ย่อย นินทาแม่ช่อชะบาว่า อ้วนเป็นตุ่มเตี้ย แก่ก็แก่ยังแต่งชุดราตรีอีก แล้วคุณนาย —โอ้ยเหนื่อย

ชำมะนาด — (พัดให้คุณหญิง) ท่านเหนื่อยก็พักเสียบ้าง หนูจะพัดให้

คุณหญิง — ขอบใจมาก น่ารักจริง ๆ เฮ้อ แก่แล้วก็เป็นอย่างนี้ล่ะ

ชำมะนาด — ท่านยังไม่แก่เท่าไร ยังสดใสผิดอายุจริงมากอย่างไม่น่าเชื่อ

คุณหญิง — (ยิ้มชื่นใจ) ขอบใจมาก แต่นี่แน่ะหนูจะบอกอะไรให้ แล้วอย่าบอกใครทีเดียวนา พูดตรงนี้ก็เหยียบเสียทีน คือว่า คุณหญิง...

ไปสูสีกับพ่อนั่น... หนูรู้ไหม แล้วก็คุณนาย... แก่จะตายแล้วไม่เจียมสังขาร ไปติดพันกับหนุ่มคราวลูกหลาน ฉันไม่อยากพูดเรื่องของใครหรอก แต่นี่เห็นว่าเป็นหนู ซึ่งฉันรักมากจึงบอกไว้ แล้วอีกเรื่องหนึ่งสำคัญมาก (ขยับใกล้ชำมะนาดด้วยหน้ายิ้มย่อง) แต่หนูอย่าบอกแม่ไขแสงนะ

ชำมะนาด — รับรอง หนูไม่บอกแน่

คุณหญิง — คือว่า คู่หมั้นของแม่ไขแสงเขาจะถอนหมั้น เขาว่าเพราะความคิดไม่ค่อยตรงกัน แล้วเขามาขอให้ฉันพูดกับประกายดาวหลานฉันให้เขา ถ้าตกลงเขาจะถอนหมั้นทางนั้น แล้วมาหมั้นทางนี้ นั่นแน่ะ แม่ไขแสงกำลังมา ฉันไปก่อนละ

ไขแสง — คุยอะไร กับยายคุณหญิงจอมนินทานั่น แก่จะตายแล้วยังทำท่าดัดจริตเป็นสาว ๆ พอกหน้าสีขาวราวกับตุ๊กตาเสียบกะบาน

ชำมะนาด — (หน้างํ้า) แกว่าพ่อโฉมเอกของเธอให้แกเป็นแม่สื่อ ให้เขากับหลานสาวของแก โดยจะถอนหมั้นทางเธอแล้วไปหมั้นทางโน้น ชอบเป็นแม่สื่อแม่ชักดีนักยายนี่

• คนส่วนมากมีหน้ามากกว่าทศกัณฐ์ กลมยิ่งกว่าลูกมะนาว หมุนเร็วกว่าลูกข่าง

• ใครบ้างไม่เคยนินทาใคร ใครบ้างไม่เคยถูกเขานินทา ใครบ้างจะสามารถห้ามการนินทาได้ การนินทาเป็นของเก่าแก่ประจำโลก

• สมองไม่มีกระดูก หัวใจก็ไม่มีกระดูก เมื่อลิ้นไม่มีกระดูกก็ไม่น่าประหลาดอะไร

• ภายนอกของคนต่างกัน เช่น สวยไม่สวย ดีไม่ดี เครื่องแต่งตัวต่างกันตามวัย แต่ภายในก็มีตับไต ไส้พุงเหมือนกัน ก่อนเข้าปากของกินมีร้อยสีพันอย่าง พอเข้าปากเคี้ยวแล้วคายออกมา จะดูไม่ได้เหมือนกันหมด คิดอย่างนี้กันเสียบ้าง จะได้บรรเทากิเลสลงได้

เสื้อ

โดย ส.ร.

เรื่องยุ่งมีอยู่ทั่วไป แล้วแต่จะคิดหรือจะทำไป จึงเป็นเรื่องธรรมดาของโลก เรื่องที่จะเล่าต่อไปนี้ ก็เป็นเรื่องยุ่งอีกแนวหนึ่ง

ตู้เสื้อผ้าของหญิงที่มีความเป็นอยู่สูงคนหนึ่ง ในตู้นั้นมีเสื้อชุดต่าง ๆ อยู่มากชุดแขวนอยู่ หน้าตู้มีผ้าเช็ดหน้า ผ้าเช็ดตัวอยู่ในตระกร้า ซึ่งเขาเตรียมไว้เพื่อจะนำไปซัก ข้างตู้มีผ้าขี้ริ้วซึ่งถูกเขี่ยซุกไว้เมื่อสักครู่นี้เอง

ในตู้มีเสียงพูดกันแซด ตามประสาของเสื้อชนิดนี้เรื่องที่พูดเป็นเรื่องเล็ก แต่พวกเสื้อเหล่านี้ กลับเห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่ เช่นเดียวกับที่เคยเห็นเรื่องใหญ่เป็นเรื่องเล็กมาแล้ว

เสื้อชุดเดินเล่นเอ่ยว่า "ดูฉันซี ดูแบบ ดูสีซีว่างามเพียงไร เวลาคุณผู้หญิงสวมฉันแล้วดูงามเด่นใคร ๆ เหลียวดูเป็นแถว จนคุณผู้หญิงลืมเสื้อตัวอื่น ๆ หมด"

แล้วเสื้อชุดเล่นกอล์ฟก็พูดว่า "เสื้ออย่างเธอเหมาะสำหรับคุณผู้หญิงเดินกรีดกรายเท่านั้น ดูฉันบ้างซิคุณผู้หญิงสวมฉันเวลาเล่นกอล์ฟ ใครรู้จักบ้างล่ะกอล์ฟน่ะ การเล่นกอล์ฟเป็นกีฬาชั้นสูง คนใหญ่คนโตพวกมีเงินมาก ๆ เท่านั้นจึงจะเล่นได้ พวกกระจอกงอกง่อยเล่นไม่ได้หรอก แล้วคิด

ดูซิว่าฉันน่ะมีความสำคัญเพียงไหน มีราคาแพงเพียงไร เมื่อคุณผู้หญิงสวมฉันเข้าสนามกอล์ฟและเล่นกอล์ฟ คนดูฉันตาแทบไม่กระพริบเลยรู้ไหม? ฉันเป็นเสื้อกีฬาชั้นสูงนะเธอ"

เสื้อชุดเล่นเทนนิสพูดว่า "ไม่ต้องพูดกระทบกระเทียบฉันดอกน่ะ ฉันรู้เท่าทันทั้งนั้น แหม แม่เสื้อกีฬาชั้นสูง มันสูงแค่ไหนกันยะ ตามธรรมดา กีฬาคือการเล่นออกกำลังนั้น ควรจะได้ประโยชน์แก่ทุกส่วนของร่างกาย กีฬาเทนนิสทำให้ได้ประโยชน์หลายอย่างไม่ว่าแขนขา สายตา ลำตัว สมอง ต้องคนคล่อง ไม่อ้วน ไม่แก่ จึงจะเล่นได้ดี ไม่ใช่กีฬาของคนแก่อย่างกอล์ฟ เสื้อที่ใช้ก็ไม่รุ่มร่าม ใครสวมฉัน ฉันจะบอกให้คนอื่นรู้ว่า "คนสวมเป็นคนคล่อง ไม่แก่ ยังแจ่มใสน่าคบ"

เสื้อชุดราตรีเปรยขึ้นอย่างหยิ่งว่า "ฉันฟังใครต่อใครพูดกันมากนักแล้ว น่ารำคาญ ต่างก็คุยอวดตัวว่าวิเศษอย่างนั้นอย่างนี้ สวยกว่าใครบ้างล่ะ มีราคาแพงกว่าบ้างล่ะ แล้วทำไมไม่คิดถึงฉันบ้างเล่าว่า ฉันสวยและแพงอย่างน่าใจหายเพียงไร ลำพังเงินเดือนคุณผู้ชายไม่มีปัญญาหาฉันมาได้ดอก คุณผู้หญิงต้องไปหารายได้อย่างอื่นมาประกอบจึงได้ฉันมา เสื้อในตู้นี้ทั้งหมดใครจะมาแพง สวย เฉิดฉายเท่าฉันเป็นไม่มี เฉพาะแต่ค่าซักแต่ละครั้ง ก็ยังแพงกว่าเสื้อในตู้บางตัวด้วยซ้ำ เธอริษยาฉันรึ จึงมองฉันอย่างนั้น" พูดแล้วก็เชิดคอเสื้อ (ซึ่งไม่มี มีแต่แขนนิดเดียว) นิ่งอย่างผยอง.

เสื้อต่าง ๆ พากันหัวเราะ แล้วพูดว่า "จะริษยาทำไม? แหมแม่เสื้อสวย แม่เสื้องาม คุณผู้หญิงสวมไปเล่นกีฬาได้ไหม? ถ้าขืนสวมไปเล่น

ละก็มีหวังถูกหมาเห่ากันให้เป็นที่เอิกเกริกแน่ ความสวยความแพงของเธอก่อให้เกิดประโยชน์แก่ร่างกายอย่างไรบ้าง ? มีแต่ทรมานร่างกาย เดินก็ไม่ถนัด หายใจก็อึดอัด ไม่สะดวกไปสารพัด คุณผู้หญิงอุตส่าห์อดคาวอดหวานเพื่อจะให้มีเงินเหลืออดออมเอาเงินไว้ เพื่อซื้อเธอไงละ และเพื่อจะได้ไม่อ้วนจนสวมเธอไม่ได้ เสื้ออย่างเธอทำให้คุณผู้หญิงเสียสุขภาพ เธอสวยอยู่ได้ไม่กี่วันดอก บางทีคุณผู้หญิงใช้เธอเพียงครั้งเดียว ก็ล้าสมัยเสียแล้ว''

เสื้อชุดนอน พูดอย่างเบื่อหน่ายว่า "โฮ้ย.....เถียงกันอยู่ได้พวกเธอเป็นพวกที่ลำบาก ส่วนฉันซิสบาย คุณผู้หญิงบางวันก็ใช้พวกเธอบางวันก็ไม่ใช้ แต่ต้องใช้ฉันทุกวัน พวกเธอต้องเดินต้องเต้น แต่ฉันนอนสบายไปเลย พวกเธอจะกินจะเที่ยววิเศษอย่างไร สุดท้ายก็ต้องนอน คนเกิดมาครั้งแรกก็นอน ตอนตายก็นอนอีก ฉันรำคาญพูดเป็นนานสองนานโฮ้ย...เหนื่อย นอนดีกว่า..."

เสื้อเครื่องแบบทำงานพูดอย่างเคร่งขรึมว่า "ฉันฟังใครต่อใครโต้กันมานานแล้ว เสื้อทุกตัวต่างก็อวดว่า ตนวิเศษกว่าบ้างล่ะ สำคัญกว่าผู้อื่นบ้างล่ะ ขอให้พวกเธอคิดสักนิดเดียว ก็รู้ทันทีว่าเสื้อตัวไหนสำคัญที่สุดเป็นเสื้อที่ทำให้ได้เสื้อตัวอื่น ๆ มา แม้แต่แม่เสื้อราตรีผู้ผยอง ฉันใช่ไหม ? เป็นผู้หาเงินมาให้เพื่อจะซื้อเสื้อตัวอื่น ๆ มา ถ้าไม่มีฉันละก็ คุณผู้หญิงไปทำงานไม่ได้ เมื่อไปทำงานไม่ได้ก็ไม่มีเงิน เมื่อไม่มีเงินแล้วเป็นอย่างไรพวกเธอก็รู้ มัวพูดกันอยู่ได้ อวดตัวว่าดีกว่า วิเศษกว่าผู้อื่น ที่เขาสำคัญจริง ดีจริงกลับไม่พูด ถ้าคนมัวแต่เดินเล่น เล่นกอล์ฟ ไม่ทำงานแล้วจะเอาอะไรมากินมาใช้กัน ถ้าเป็นอย่างนี้ทั่วไปแล้ว รู้ไหมบ้านเมืองจะเป็น

อย่างไร ?" เสื้อเครื่องแบบหยุดหายใจ แล้วพูดต่อไปอีกว่า "พวกเธอเหมือนน้ำในขวด ขวดใดน้ำน้อยก็ส่งเสียงดัง ขวดใดมีน้ำเต็มก็เงียบ ฉันไม่อยากพูดมากดอก"

เสื้อทั้งหลายหัวเราะเยาะ แล้วพูดว่า "พูดไปพูดมาก็ยกตัวอีก แหมแม่น้ำเต็มขวด อย่างไรพวกเราก็มีความสำคัญ วิเศษแน่ ๆ ผิดกับผ้าเช็ดหน้า ผ้าขี้ริ้ว"

ผ้าเช็ดหน้าได้ยินแขวะก็แวดขึ้นมาทันที ตามวิสัยเดิมว่า "มาแว้งฉันทำไมกันยะ พวกเธอคงนึกว่าพวกเธอเท่านั้นวิเศษ ความจริงแล้วผู้อื่นอย่างผ้าเช็ดหน้าอย่างฉันซี มีความสำคัญไม่น้อย ถ้าไม่สำคัญจริงคนเขาไม่นำติดตัวไปไหนมาไหน ทั้งหญิงทั้งชายดอก พวกเธอมีแต่ผู้หญิงใช้ ส่วนฉันซิใช้กันทั้งผู้หญิงผู้ชาย ทุกเพศ ทุกวัย ทุกชั้นวรรณะ พวกเธอเสียอีก มักทำให้คุณผู้หญิงร้องไห้ แล้วใครเล่ามาทำหน้าที่ซับน้ำตาไม่ใช่ฉันรึ โธ่...แขวะได้ ผู้ใหญ่รังแกเด็ก ที่ตัววิเศษก็วิเศษไปซี มาดูถูกเหยียดหยามผู้อื่นทำไมกัน ผู้อื่นเขาก็มีความสำคัญเหมือนกัน มิใช่สำคัญแต่ตัว จริงไหมผ้าขี้ริ้ว"

ผ้าขี้ริ้วพูดอู้อี้มาจากซอกตู้ว่า "จริง ฉันมีความสำคัญเพียงไร ก็ดูจากข้อเท็จจริงที่ว่า ตั้งแต่ปราสาทราชวัง จนถึงบ้านยาจก คนขอทาน สิ่งที่ขาดไม่ได้ก็คือผ้าขี้ริ้ว ความสำคัญและไม่สำคัญอยู่ที่การอำนวยประโยชน์ เสื้อแต่ละตัวดังกล่าวแล้ว แม้มีราคาแพงหูฉี่ แต่อำนวยประโยชน์แค่ไหน เพียงไร".

ผ้าขี้ริ้วยิ้มเล็กน้อย แล้วพูดต่อไปเมื่อเห็นเสื้อผ้าทั้งหลายนิ่งว่า "พวกเธอผู้วิเศษเกินผ้าทั้งหลาย ผลสุดท้ายก็ไม่พ้นเป็นผ้าขี้ริ้วไปได้ ตอนนี้ก็ผยองไปก่อน สักวันหนึ่งก็เหมือนกันหมด พวกเธอขณะนี้ พากันลืมเรื่องนี้กันหมด จึงพากันดูหมิ่นกันเอง แล้วลามปามมาดูหมิ่นฉัน ซึ่งครั้งหนึ่งฉันก็เคยเด่นมาแล้ว"

เสื้อผ้าทั้งหลายพอได้ยินผ้าขี้ริ้วพูดอย่างนี้ ก็นิ่งงันไปหมด เสื้อผ้าในตู้มีมาก เรื่องที่เสื้อพูดกันก็มีมากยืดยาว แต่คราวนี้นำมาเล่าเพียงเท่านี้ก่อน เพื่อเพิ่มพูนสุตสมบัติ แก่พวกนินทาบริษัทต่อไป.

• เสื้อผ้าไม่ว่าจะเป็น เสื้อที่มีราคาแพง หรือถูก และที่สุดของเสื้อผ้าเหล่านี้ ก็คือเป็นผ้าขี้ริ้ว เป็นที่เหยียบย่ำของคน คนก็เหมือนกันไม่ว่ายากดีมีจน ผลสุดท้ายของคน ก็คือเป็นผี เป็นศพ เป็นที่เกลียดกลัวของคน.

• คนทุกคนต่างก็มีความสำคัญ ในตัวทั้งนั้น แม้แต่คนกวาดถนนก็มีความสำคัญ ดังนั้นจึงไม่ควรทะนงตนว่า ตัวเป็นคนสำคัญคนเดียว คนอื่นไม่สำคัญ

• ประโยชน์อยู่ที่ความต้องการ ความสำคัญอยู่ที่อำนวยประโยชน์.

แย่

โดย ส.ร.

มีคำไทยอยู่คำหนึ่ง ซึ่งเป็นคำที่มีคนใช้มาก ทั้ง ๆ ที่คนใช้ไม่อยากจะพบ เป็นคำไทยที่ทั้งแก่ทั้งเก่า ในขณะที่คำไทยหลายคำถูกลืมไปแล้ว แต่คำไทยคำนี้ยังคงอยู่ และจะอยู่ต่อไปให้คนที่ไม่อยากพบเห็น แต่กลับต้องใช้ เป็นคำไทยที่บอกความหมายในตัวอย่างแจ่มแจ้ง ฟังแล้วเข้าใจดี เป็นคำง่าย ๆ คำไทยคำนี้คือคำว่า "แย่"

• แต่มีหลักสำหรับคิดเพื่อใช้กับคำนี้อยู่อย่างหนึ่งว่าไม่มีใครทำให้ใครแย่จริง ๆ ได้ นอกจากตัวเองจะทำตัวเองให้แย่เอง

• อีกอย่างหนึ่ง คนทั่วไปมักเข้าใจว่า ตัวเองนั้นมีความทุกข์มาก ทุกข์ของตัวนั้นรุนแรงกว่าของคนอื่น ทั้งนี้เพราะคนอื่นย่อมไม่รู้จักทุกข์ของคนอื่น.

ดังเรื่องเปรียบเทียบต่อไปนี้ :—

ที่ระเบียงบ้านแห่งหนึ่ง รองเท้ากับผ้าขี้ริ้วได้มาอยู่ใกล้กัน รองเท้าเอ่ยขึ้นก่อนว่า "แน่ะ เพื่อนสบายดีหรือ ที่นี่มีข่าวคราวอะไรที่น่าสนใจบ้าง"

ผ้าขี้ริ้วทำหน้าสลดตอบว่า "จะมาเอาความสุข เอาสบายอะไรกับผ้าขี้ริ้ว ข่าวคราวอะไร ฉันไม่มีเวลาสนใจ เพราะฉันเต็มไปด้วยความทุกข์ ความน้อยใจ ความอับอายอดสู พูดแล้วก็ถอนหายใจใหญ่ ๒ ทีซ้อน"

รองเท้าทำหน้าประหลาดใจแล้วพูดว่า "อะไรกันเป็นทุกข์มากถึงเพียงนั้นทีเดียวหรือ ทุกข์ของท่านเป็นอย่างไร จะหนักเท่าทุกข์ของฉันหรือไม่ ฉันก็ว่า ฉันนี้มีทุกข์มากเหลือเกินอยู่แล้วทีเดียว"

ผ้าขี้ริ้ว มีท่าทางแข็งกร้าวและพูดว่า "ในโลกนี้ใครจะทุกข์จะยากจะต่ำต้อย จะอาภัพอัปภาคย์เท่าฉันบ้าง ใครจะถูกเหยียบย่ำเท่าฉันบ้าง ฉันถูกเขาใช้เช็ดของร้อยแปดที่สกปรก เท่านั้นยังไม่พอ คนยังเหยียบฉันเช็ดรองเท้าบนฉันอีก ดูซิ ดูคนเขาทำกับฉันบ้างซิ บางครั้งเด็กนำฉันไปไว้บนโต๊ะรับแขก พอฉันจะได้มีหน้ามีตาบ้าง พอผู้ใหญ่เห็นก็รีบโยนฉันลงข้างล่างพร้อมทั้งดุว่าเด็ก หาว่าไม่รู้จักของต่ำของสูง บางทีใช้เท้าเขี่ยฉันปลิวไปทีเดียว น่าน้อยใจเหลือเกิน"

รองเท้าพูดแสดงความเห็นใจว่า "แต่ท่านก็มีความสำคัญอยู่ไม่น้อย ตั้งแต่วังลงไปถึงกระท่อม จะขาดท่านเสียมิได้ ทุกบ้านต้องมีท่าน ถ้าไม่มีท่าน ขาดท่านเสียแล้ว บ้านช่องรั้ววังจะเป็นอย่างไร จะเลอะเทอะสกปรกเพียงไร ท่านทำหน้าที่สำคัญมากทีเดียว"

ผ้าขี้ริ้วยิ้มอย่างเศร้าแล้วพูดว่า "เพิ่งมีท่านนี่แหละที่เห็นใจผ้าขี้ริ้วอย่างฉัน แม้ฉันมีความสำคัญทุกบ้านจะขาดฉันเสียมิได้อย่างนี้ แต่คนเขาไม่คิด ไม่เห็นความสำคัญของฉัน คนที่จะเห็นใจฉัน สงสารฉันบ้าง

ไม่มีเลย ช่างร้ายเหลือเกินคนนี่ ท่านรองเท้า ลองใช้เท้าตรองดูซิว่า ใครเล่าจะทุกข์เท่าฉัน เจ็บใจเหลือเกิน ๆ"

รองเท้าพูดว่า" ทุกข์ของท่านไม่เท่าไรหรอก ถ้าจะมาเทียบกับของฉัน ท่านถูกเขานำไปเช็ดบ้านบ้าง ถูกเขาเช็ดเท้าบ้างเท่านั้น แต่ฉันถูกเขากระทืบบ้าง ถูกเขาสวมแล้วไปเหยียบย่ำของร้อยแปดบ้าง บางครั้งไปเหยียบไฟ บางครั้งไปเหยียบหนาม หน้าตาฉันไม่ดีเลย ต้องครูดสีไปตามพื้นจนหน้าตาสึกฉีกขาด แม้อย่างนี้จะมีคนสักคนหนึ่งที่จะมาสงสารฉันไม่มีเลย บางครั้งสวมฉันไปเต้นรำสนุกสนานกัน โดยไม่คิดเลยว่าฉันต้องทำงานหนัก ต้องลำบากเพียงไร บางครั้งฉันเจ็บใจเลยกัดเท้าของคนเสียบ้าง"

ผ้าขี้ริ้วพูดว่า "แต่เขาต้องซื้อท่านไปนะ ส่วนฉันนี้น่ะ ไม่มีใครเขาซื้อหรอก ฉันแย่มากทีเดียว"

รองเท้าพูดสวนควันทันทีว่า "เขาซื้อฉันไปเพื่อเหยียบฉัน ไม่ได้ซื้อไปเชิดชูยกย่องอะไรเลย สนใจฉันแต่ยังใหม่ พอใช้ฉันเก่าก็โยนทิ้งไม่เหลียวแล ฉันต้องชอกช้ำระกำใจเพียงไร ใครเล่าจะทุกข์เท่าฉัน ฉันแย่กว่าท่านมาก"

ผ้าขี้ริ้วถอนใจแล้วพูดว่า "เฮ้อ พูดถึงความหลังกันแล้ว ก็น่าน้อยใจนัก ก่อนที่ฉันจะเป็นผ้าขี้ริ้ว ที่ต่ำต้อยอย่างนี้นั้น ฉันเคยเป็นเสื้อผ้าที่มีราคาที่เขายกย่อง แต่งอวดกันมาก่อน แต่พอเก่าพอขาดก็อย่างว่าเขาก็ลดลงมาเป็นผ้าขี้ริ้ว เอาไว้เช็ดพื้น เช็ดของร้อยแปดพันเก้า แม้แต่

สักคนหนึ่งก็ไม่มีที่คิดถึงความงามเด่นของฉันแต่หนหลัง แล้วเมตตาฉันบ้าง เฮ้อ .... แย่เขา"

รองเท้าพูดอย่างท้อแท้ว่า "ท่านยังดี แม้แต่จะเก่า เขาก็ยังเอาไว้ แต่ฉันนั้นพอเก่า หรือพอล้าสมัยเท่านั้น เขาสลัดทิ้งแล้ว โธ่เอ๋ย.... เกิดเป็นรองเท้ามันช่างต่ำต้อย น่าน้อยใจเหลือเกิน หัวอกใครจะเป็นทุกข์เท่ารองเท้าหนอในโลกนี้ แย่ ....

- จะหาเรื่องทุกข์เรื่องแย่แล้ว ย่อมหาได้เสมอ เมื่อไรก็เมื่อนั้น.
- จะแข่งขันกันว่า ใครเป็นทุกข์มากทุกข์น้อยก็แข่งได้เสมอ เมื่อไรก็เมื่อนั้น.

แต่ว่าจะได้ ประโยชน์ ความสุข ความดี อะไรบ้าง.

สนุก

โดย ส.ร.

วิธีหาความสนุกมีต่าง ๆ กันเช่น คนบางคนชอบหาความสนุกจากความทุกข์ของผู้อื่น เช่น พวกยิงนก ตกปลา กัดปลา ชนไก่ บางคนที่ฉลาดกว่า ก็หาความสนุกจากความทุกข์ของคนที่โง่กว่า เช่น ยุให้คนต่อยกันทำร้ายกัน ด้วยยกย่องว่าเก่งอย่างนี้อย่างนั้น หรือให้รางวัลเป็นสินน้ำใจ ผู้มีอำนาจ ผู้ฉลาดบางคนชอบเอาเปรียบผู้ต่ำกว่า แม้เพื่อความสนุกอย่างนี้

พระอาทิตย์(ตะวัน) กับพระพาย(เจ้าแห่งลม) มาพบกัน ต่างสนทนากันเป็นที่สนุกสนานรื่นเริง เมื่อสนทนากันจนหมดเรื่องแล้ว พอดีพระพายมองลงไปยังโลกเบื้องล่าง เห็นชายคนหนึ่งนั่งผึ่งลมอยู่ใต้ต้นไม้โดยมิได้สวมเสื้อ เพราะร้อนจัด เพื่อหาความสนุก พระพายจึงบันดาลให้เกิดลมหนาวสะท้านไปต้องชายผู้นั้น เมื่อชายผู้นั้นวิ่งขึ้นบ้านรีบสวมเสื้อถึงสามชั้นเพราะความหนาว พระพายก็ยิ่งแกล้งบันดาลให้เกิดลมหนาวเย็นยะเยือกหนักยิ่งขึ้นกว่าเดิม พร้อมทั้งทรงพระสรวลอย่างร่าเริงด้วยความสนุก เมื่อเห็นผู้นั้นแม้จะสวมเสื้อถึงเจ็ดชั้น จะตัวใหญ่อุ้มพะยุมจนดูอ้วนกลม แต่ก็ยังสั่นสะท้านด้วยความหนาว พระอาทิตย์ก็พลอยทรงพระสรวลเสียงก้องด้วยความสนุกไปด้วย เมื่อพระพายเห็นชายคนนั้น

ได้รับความหนาวอย่างนั้น ต้องการให้ความสนุกเกิดออกรสชาติยิ่งขึ้นไปอีก จึงบันดาลให้เกิดลมหนาว หนาวยิ่งขึ้น ยิ่งขึ้น ยิ่งขึ้น จนชายคนนั้นต้องห่มมุ้ง ห่มที่นอน นอนขดตัวร้องครวญครางด้วยความหนาวแทบขาดใจ พระพายกับพระอาทิตย์ต่างทอดพระเนตรดูชายคนนั้นด้วยความสนุก และเพื่อให้เกิดความสนุกยิ่งขึ้น กับเพื่อแสดงฤทธิ์อำนาจอวดพระพาย พระอาทิตย์จึงเบ่งแสงให้เกิดความร้อนจัดขึ้นมาอย่างฉับพลัน แล้วทั้งสององค์ก็ทรงพระสรวลอย่างสบพระทัย ที่ชายคนนั้นรีบลุกขึ้นพลางขว้างเสื้อผ้าออกจากตัวเป็นชุลมุน พระอาทิตย์เห็นดังนั้น และเห็นว่ายังสนุกน้อยไป จึงทรงเบ่งแสงเพิ่มความร้อนกล้าหนักยิ่งขึ้นไปอีก และทรงพระสรวลอย่างสำราญพระทัยทั้งสององค์ ที่ทอดพระเนตรเห็นชายคนนั้นวิ่งไปที่แม่น้ำ พอโดดลงไปในน้ำก็ร้องลั่น แล้วรีบตาลีตาลานขึ้นจากน้ำ เพราะน้ำร้อน ลงอาบแช่ไม่ได้แล้วมานั่งสาปแช่งอยู่ใต้ต้นไม้สักครู่เดียวก็ล้มลงนอนร้องครวญครางเพราะเป็นไข้

พระพายทอดพระเนตรเห็นดังนั้น ก็ยิ้มพลางตรัสกับพระอาทิตย์ว่า พระองค์เก่งมาก ข้าพระองค์ยอมแพ้

ทั้งสองพระองค์ต่างทรงสนุกสนานด้วยการประลองฤทธิ์ โดยใช้คนเป็นเครื่องทดลองและเป็นเครื่องหาความสนุก แล้วเทพเจ้าทั้งสองก็เสด็จกลับวิมานของตน โดยมิได้สนพระทัยในคน ผู้เป็นเครื่องทดลองนั้นว่าจะเป็นตายร้ายดีอย่างไร

หลังจากนั้นเพียงครู่เดียว ชายคนนั้นก็ตาย เพราะทนต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของความหนาวความร้อนไม่ไหว และจากความ

ตายของเขานี้ทำให้ลูกเมียพ่อแม่พี่น้องได้รับความเสียใจ ระทมใจอย่างแสนสาหัส

• การหาความสนุกสนานเป็นสิทธิอย่างหนึ่งของคน แต่ว่าระวังอย่าให้การหาความสุขนั้นไปละเมิดสิทธิในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่น หรือก่อทุกข์ยากให้ผู้อื่นเพื่อความสนุกของตัวเอง

• ผู้ใหญ่บางคนชอบหาความสนุกจากความทุกข์ของคนผู้น้อย และจากความทุกข์ของสัตว์

• คนที่ชอบหาความสนุกจากความทุกข์ของผู้อื่นนั้นเป็นคนเห็นแก่ตัวจัด เวลาตาย ตายลำบาก

แพะ

โดย ส.ร.

"ความอวดเก่ง ความถือดี ความไม่ยอมผ่อนผันเข้าหากัน แม้ว่าจะทำได้แต่ไม่ทำ เพราะเกรงเสียเหลี่ยม เกรงว่าตัวจะไม่เก่ง และความตกอยู่ใต้อำนาจของความยุยง ย่อมนำความเสียหาย ความย่อยยับมาให้แก่ผู้เป็นอย่างนั้น มามากต่อมากแล้ว

แพะตัวหนึ่งมีสีขาวสะอาด ฉลาดแต่ตัวเล็ก เป็นหัวหน้าแพะฝูงหนึ่ง ซึ่งเป็นแพะขาวทั้งสิ้น เมื่อแพะฝูงนี้เดินอยู่ในกลางทุ่งนั้น คล้ายกับก้อนสำลีเคลื่อนที่น่าดู คนทั่วไปชอบแพะฝูงนี้

แพะอีกตัวหนึ่งมีสีดำปลอด ตัวโตเป็นหัวหน้าของแพะฝูงหนึ่ง ซึ่งเป็นแพะดำทั้งสิ้น และมีจำนวนมากกว่าแพะขาว การกินการอยู่ของแพะฝูงนี้ไม่เรียบร้อย และสิ้นเปลืองมาก เพราะมากด้วยกัน เมื่อแพะฝูงนี้เดินอยู่ในกลางทุ่งนั้น ดูคล้ายกับหนอนดำยักษ์เคลื่อนที่ คนทั่วไปจึงไม่ค่อยชอบ

วันหนึ่งแพะทั้งสองฝูงนั้นมาพบกันกลางสะพานแคบแห่งหนึ่ง ซึ่งทอดข้ามคลองเปลี่ยว ชุกชุมไปด้วยจระเข้ สะพานนี้เขาใช้ไม้ยาวใหญ่ทั้งต้น รวมสองต้นทอดข้ามคลองทำเป็นสะพาน ราวสะพานทำด้วยไม้ไผ่ลำเดียว ไม่มีลูกกรงสะพาน

แพะทั้งสองพวกต่างเกี่ยงที่จะให้ฝ่ายหนึ่งหลีกทางให้ตนหรือถอยลงจากสะพาน เพื่อให้พวกตนข้ามไปก่อน ตัวหัวหน้ายืนประจันหน้ากันอยู่กลางสะพาน มีลูกน้องคอยสนับสนุนอยู่ข้างหลัง มีจระเข้รอจังหวะอยู่ข้างล่าง

แพะดำกล่าวด้วยเสียงอันดังว่า ตนนั้นโตกว่า เกิดก่อน มีกำลังมากกว่า มีพวกมากกว่าและเหยียบเชิงสะพานก่อน จึงควรที่แพะขาวจะหลีกทางให้ พอพูดจบลูกน้องก็ตะโกนสนับสนุนว่าจริง ๆ พวกท่านควรหลีกทางให้เรา จึงจะควร

แพะขาวตอบว่า แม้ว่าเราจะเล็ก แต่ก็ฉลาดกว่า มีความงามมากกว่า สะอาดกว่า เป็นแพะชั้นสูงเพราะขุนนางเลี้ยง แพะลูกน้องรับเป็นเสียงเดียวกันว่าถูกแล้ว ๆ และหัวหน้าพูดต่อไปด้วยวางท่าอย่างสง่างามว่าท่านตัวโตเสียเปล่า ท่านไร้ความรู้ ฉลาดน้อย เป็นแพะพื้นบ้าน เพราะชาวบ้านเลี้ยง ไม่ใช่แพะชั้นสูงอย่างพวกเรา สีตัวก็เป็นสีดำเป็นจังไร ไม่เป็นมิ่งขวัญค้ำคูนอย่างสีขาว และแผ่นดินนี้เป็นแผ่นดินของผู้ฉลาด ดังนั้นท่านผู้มีสีดำควรหลีกทางให้พวกเรา แพะลูกน้องร้องสนับสนุนอย่างมีระเบียบว่า ควรแล้ว ๆ ต้องอย่างนี้ซิ เจ้านายของเราพูดเก่งมาก

หัวหน้าแพะดำขัดเคืองมากและยิ่งมากหนักขึ้น เมื่อลูกน้องตะโกนว่า มันดูถูก ๆ จัดการเสียเลยนาย เอาไว้ทำไม พวกเรามากกว่าแข็งแรงกว่า จึงพูดด้วยเสียงอันดังอย่างนักเลงไว้เหลี่ยมว่า แกพูดเพราะมากน้องชาย แต่ออกจะมากไปสักหน่อยละกระมัง แพะขาว แพะดำแพะขุนนางเลี้ยงหรือแพะชาวบ้านมันก็แพะเหมือนกันทั้งนั้นละน้องชาย

มันจะเก่งจะดีเลิศกว่ากันสักเท่าไร แกว่าแกฉลาดน่ะ แกรู้หรือเปล่าว่าแผ่นดินนี้เป็นของผู้แข็งแรง ไม่ใช่ของผู้อ่อนแออย่างพวกแก แกมันปากเสีย ไม่รู้จักผู้หลักผู้ใหญ่ อย่างนี้มันต้องสั่งสอนให้หลาบจำ แพะลูกน้องโห่ร้องสนับสนุนยุอย่างเต็มที่ว่า เอาเลยนาย ๆ นายพูดถูกแล้ว

พวกแพะขาวก็ร้องบอกกับหัวหน้าว่าอย่ายอม ๆ ลองดูซิว่าระหว่างความฉลาดกับความแข็งแรงอะไรจะเก่งกว่ากัน นายสู้เขา พวกเราก็จะสู้ตายกับนาย ใครมันจะเก่งสักขนาดไหน

เมื่อต่างก็พูดให้กับตัวและตกลงกันไม่ได้ ต่างแข็งเข้าหากัน ไม่ยอมผ่อนหนักผ่อนเบาเข้าหากันอย่างนี้ และต่างก็นึกว่าตัวเก่งกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง แพะขาวนึกว่าตัวมีชั้นเชิงเหนือกว่าแพะดำ แม้ว่าตัวจะเล็กกว่าก็ไม่กลัว อย่างไรเสียตัวก็ต้องเก่งกว่า แพะดำก็นึกว่าตัวโตกว่า แข็งแรงกว่า มีพวกมากกว่า ตัวเหนือกว่าอย่างนี้จึงไม่กลัว ตกลงว่าเก่งด้วยกันทั้งสองฝ่าย ประกอบทั้งลูกน้องยุด้วย หัวหน้าทั้งสองจึงปรี่เข้าปะทะกันตรงกลางสะพาน แต่พอปะทะอย่างแรงได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น ก็เสียหลักร่วงลงสู่คลองเบื้องล่างทั้งคู่ และตกเป็นเหยื่ออันอร่อยยิ่งของจรเข้ ซึ่งกำลังรออยู่ในคลองด้วยความหวังมาตั้งแต่ได้ยินเสียงแพะทั้งสองพวกทะเลาะกันแล้ว ต่อหน้าลูกน้องทั้งสองฝ่ายซึ่งไม่อาจช่วยเหลือได้

• "ฝ่ายหนึ่งก็ว่าตัวเก่ง อีกฝ่ายหนึ่งก็คิดอย่างนั้น อวดเก่งด้วยกันทั้งคู่ เมื่อสู้กันแล้วใครได้อะไรบ้าง ใครเป็นคนเก่งแน่

• เมื่อผู้มีพวกมากจะต่อสู้กับผู้มีพวกมากเช่นกันนั้น ต้องคิดให้รอบคอบก่อน พอจะออมชอมกันได้ก็ควรจะทำ เพราะเมื่อสู้กันแล้วก็แหลกด้วยกันทั้งสองฝ่าย ที่ร้ายไปกว่านั้นก็คือเป็นการเปิดทางให้คนที่สามที่คอยจ้องหาจังหวะอยู่ ซึ่งทั้งสองฝ่ายนั้นคิดไม่ถึง

• มีผู้ใหญ่ไม่น้อยต้องเสียคน เพราะถูกผู้น้อยยุ หรือตกอยู่ใต้อำนาจลมปากของผู้น้อย”

"หมู"

โดย ส.ร.

ร่างกายของคนเมื่อตายแล้ว หนังก็ใช้ทำอะไรไม่ได้ หนังหมูยังดีกว่า กระดูกก็ใช้ทำอะไรไม่ได้ กระดูกหมูยังดีกว่า เลือดเนื้อก็กินไม่ได้ สู้เลือด สู้เนื้อหมูไม่ได้ ดังนั้น คนที่ตายไปโดยมิได้ทำความดี และทำประโยชน์แก่ผู้อื่น จึงมีประโยชน์สู้หมูก็ไม่ได้ หมูเมื่อมันมีชีวิตอยู่ อาจไม่ได้ทำประโยชน์อะไรนักแก่ผู้อื่น แต่เมื่อตายแล้ว เนื้อหนังมังสาของมันย่อมมีประโยชน์

มีเรื่องเล่ามาว่า ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ที่บ้านแห่งหนึ่งมีงานสำคัญต้องเลี้ยงดูแขกเป็นจำนวนมาก พ่อบ้านจึงสั่งคนใช้ให้ไปฆ่าช้าง เพื่อนำเนื้อมาทำอาหารเลี้ยงแขก คนใช้จึงไปหาช้าง พอจะลงมือฆ่าช้างก็พูดว่า

"จะฆ่าฉันทำไม ฉันทำงานลากซุงให้นายทำบ้านและเป็นสินค้าทำเงินทำประโยชน์ให้เป็นอันมาก ทำไมจึงไม่ไปฆ่าวัว ฆ่าฉันเสียแล้วจะเอาอะไรลากซุง"

คนใช้จึงตรงไปเพื่อจะฆ่าวัว แต่วัวร้องห้ามแล้วพูดว่า

"ฉันไถนาให้ทุกปี มีนมให้กินด้วย ไฉนจึงมาฆ่าฉัน ควายตัวโตกว่าฉันทำไมจึงไม่ไปฆ่า"

คนใช้จึงตรงเข้าไปที่ควายเตรียมจะฆ่า แต่แล้วควายก็ร้องห้ามพูดว่า

"จะฆ่าฉันทำไม ฆ่าฉันเสียแล้วจะเอาอะไรไถนาในเวลาฝนตกเล่า ไปฆ่าม้าดีกว่า"

คนใช้ตรงไปที่ม้า เงื้อมือเตรียมจะฆ่าม้า แต่ม้าก็ร้องห้าม พูดว่า

"ฆ่าฉันเสียแล้ว นายจะใช้อะไรขี่ไปนา ไปเก็บค่าเช่า เดินทางไปธุระไปในเมืองเล่า แกะนั่นแหละน่าฆ่ามากกว่าฉัน"

เมื่อคนใช้จะฆ่าแกะ แต่ก็ต้องชะงัก เพราะแกะได้ร้องห้าม แล้วพูดว่า

"ฉันได้ให้ขนแก่นาย เพื่อใช้ทำเครื่องนุ่งห่มทุกปี ไฉนจึงจะฆ่าฉัน ไปฆ่าแพะดีกว่า"

คนใช้จึงไปที่แพะ พอแพะรู้ว่าตนจะถูกฆ่าก็ร้องว่า

"ท่านได้รีดนมฉันกินทุกวัน ไฉนจึงจะมาฆ่าฉัน สุนัขนั่นแนะน่าฆ่าออก เห่าทั้งวันทั้งคืน น่ารำคาญ"

คนใช้จึงไปที่สุนัขเพื่อจะฆ่า สุนัขร้องห้ามเสียงหลง แล้วพูดว่า

"ฉันทำหน้าที่เฝ้าประตูบ้านให้พวกท่านได้อยู่กันอย่างสบายทั้งกลางวันกลางคืน ใครแปลกปลอมมาก็ตะโกนแจ้งให้ท่านรู้ ท่านไปทางไหนก็ติดตามท่านไปด้วยความภักดี ไฉนจึงจะมาฆ่าฉัน แมวนั่นเอาไว้ทำไม ?"

คนใช้ตรงไปที่แมว จับมาเตรียมจะฆ่า แมวตกใจร้องว่า

บ้านนี้ไม่มีหนูรบกวนไม่ใช่เพราะฉันหรือ แล้วทำไมจึงมาฆ่าฉันเสียเล่า ? ไปฆ่าเป็ดดีกว่า"

คนใช้จึงไปที่เป็ด เตรียมที่จะฆ่า เป็ดร้องห้ามแล้วพูดว่า

"ฉันไข่ให้กินทุกวันยังจะมาฆ่าฉันเสียอีก ไก่นั่นแน่ เนื้อนุ่มดีนัก"

คนใช้จึงไปที่ไก่ จับมาจะฆ่า ไก่ตกใจร้องห้ามแล้วพูดว่า

"ฉันทำงานด้วยความซื่อสัตย์ เป็นผู้ตรงต่อเวลาสู้อดนอนขันบอกเวลา ขันปลุกท่านให้ลุกขึ้นทำการงานทุกวัน ไฉนจึงจะมาฆ่าฉัน เมื่อไม่มีฉันแล้ว จะได้ใครบอกเวลา ทีเจ้าหมูนั่น นอนแล้วก็กิน กินแล้วก็นอนอยู่ในปลักนั้น ไม่เห็นทำอะไรเลย ทำไมจึงไม่ฆ่า ตัวก็โตกว่าฉันด้วย"

คนใช้จึงตรงไปจับหมูเตรียมจะฆ่า หมูตกใจร้องห้าม พูดว่า

"เรื่องอะไรจะมาฆ่าฉัน ๆ ไม่ได้ทำความผิดอะไร ถึงฉันจะไม่ได้ทำประโยชน์อะไรแก่คนก็จริง แต่เป็นความผิดของฉันหรือ ที่กินแล้วก็นอน นอนแล้วก็กิน จนร่างกายเติบใหญ่อย่างนี้ คนนำเอาอาหารมาให้ฉันกินเองต่างหาก คนจะมีงานเลี้ยงก็มีกันไปซี ทำไมจึงจะมาฆ่าฉันเอาเนื้อของฉันไปกินเล่า"

คนใช้เห็นว่า หมูไม่มีข้อแก้ตัวให้เห็นว่า ตนได้ทำประโยชน์อันใดให้แก่ผู้อื่น จึงพูดว่า

"เมื่อเจ้าไม่ได้ทำประโยชน์อะไรให้ใครเลย เจ้าก็จงให้เนื้อของเจ้าก็แล้วกัน จะได้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นบ้าง"

พูดแล้วก็ฆ่าหมู และนำเนื้อไปประกอบอาหาร.

• คนเกิดมา ควรทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นบ้าง ไม่มากก็น้อยตามสติกำลัง เพื่อจะได้บอกกับตัวเองได้บ้าง แม้ว่าจะไม่กล้า

บอกกับคนอื่น เพราะประโยชน์ที่ทำนั้นเล็กน้อยเต็มที แต่ก็ยังดีกว่าเป็นอย่างหมูในเรื่องนี้ มิฉะนั้นแล้วจะสู้หมูไม่ได้ เพราะเนื้อหนังหมูยังให้ประโยชน์แก่ผู้อื่น ส่วนคนนั้นเมื่อตายแล้วเนื้อก็กินไม่ได้ หนังก็ทำอะไรไม่ได้ ดีแต่ส่งกลิ่นเหม็นให้เป็นที่รบกวนชาวบ้านเปล่า ๆ และเป็นภาระหนักให้แก่คนอยู่ข้างหลังอีกด้วย.

(เค้าเรื่องจากหนังสือจีน)

"ชมสวน"

โดย ส.ร.

การชมสวนไม้ดอกไม้ผลไม้ต้นไม้ใบไม้เถาในสวนสัตว์ (ซึ่งไม่น่าจะเรียกว่าสวน) ย่อมทำให้เกิดความรู้ความคิดและคติต่าง ๆ แม้พระที่จะกล่าวต่อไปนี้ก็เช่นเดียวกัน แต่การชมสวนของท่านอาจจะมีเรื่องพิสดารกว่าของคนทั่วไป เรื่องชมสวนของท่านมีดังนี้

พระรูปหนึ่งสามารถรู้ภาษาต่าง ๆ ได้ วันหนึ่งได้เข้าไปในสวนแห่งหนึ่ง ในสวนนี้นอกจากจะมีไม้ต้น ไม้ดอก ไม้เถา เป็นต้น แล้วยังมีสระ มีกรงขังสัตว์ต่าง ๆ ไว้มากมายหลายชนิด เมื่อท่านเดินผ่านสระซึ่งมีหงส์ขาวลอยอยู่ในสระหลายตัว หงส์เหล่านี้ถูกตัดปีกให้สั้นทุกตัวเพื่อให้บินไม่ได้ ท่านได้ร้องถามว่าเป็นอย่างไรสบายดีหรือ หงส์เหล่านั้นพอได้ยินดังนั้นก็ว่ายมาใกล้ท่าน แล้วพูดว่า

"ข้าพเจ้าต้องมาถูกกักไว้อย่างนี้ไม่มีโอกาสได้บินไปในที่ต่าง ๆ อย่างอิสระเลย ทำอย่างไรข้าพเจ้าจึงจะกลับไปอยู่ในถิ่นเดิมตามป่าตามดงได้บ้าง

พระรูปนั้นตอบว่า "เพราะเจ้างามเกินไปเขาจึงจับมากักไว้อย่างนี้ เช่นเดียวกับนกยูงผู้เหย่อหยิ่งซึ่งกำลังลำแพนอยู่โน่น มันเป็นนกบกที่งามมาก เขาจึงจับมาขังเอาไว้ประดับสวนของคนมั่งมี และแทนที่มันจะรู้สึก

ว่ามันถูกกัก มันเป็นนักโทษ ไปไหนไม่ได้มันกลับแสดงอาการเหย่อหยิ่งดูถูกนกอื่น ทำลำแพนแสดงว่าฉันงาม น่าสังเวช ไม่เจียมตัวเหมือนพวกเจ้า"

แล้วท่านก็เดินเลยไปที่กรงนกขุนทองผู้ช่างพูด นกขุนทองก็พูดทักท่านด้วยภาษาคน แต่ท่านตอบด้วยภาษานกขุนทอง ซึ่งทำให้มันแปลกใจมาก มันเอียงคอแล้วถามว่า

"หลวงพ่อเจ้าขา ทำไมลูกจึงถูกเขาจับมาขังไว้อย่างนี้ ลำบากเหลือเกิน"

ท่านตอบว่า "เพราะปากของเจ้า จึงถูกจับ ถ้าเจ้าไม่ช่างพูด หรือพูดแต่ภาษาของเจ้า ไม่พูดภาษาคน เจ้าก็ไม่ถูกจับ เจ้านกแก้วที่ถูกขังอยู่ที่กรงถัดไปก็เหมือนกัน ถูกจับเพราะปากอย่างเจ้า"

นกขุนทองถามว่า "แล้วลูกจะออกไปจากกรงได้อย่างไร"

ท่านตอบว่า "ถ้าเจ้าพูดให้น้อย ๆ หรือไม่พูดเลย เจ้าก็จะมีโอกาสออกจากกรงได้" แล้วท่านก็เดินเลยไปที่กรงเสือ แล้วถามเสือว่า

"มาอยู่ที่นี่นานเท่าไรแล้ว"

เสือประหลาดใจที่มีคนรู้ภาษาเสือ จึงตอบดุ ๆ ตามแบบชาติเสือไม่ทิ้งลายว่า "ไม่ใช่เรื่องของท่าน"

พระรูปนั้นจึงถามอีกว่า "เจ้ารู้หรือไม่ว่า ทำไมคนเขาจึงช่วยกันจับเจ้ามาขังไว้"

เสือตอบอย่างชาเย็นว่า "ไม่รู้"

พระจึงตอบว่า เพราะเจ้าดุร้ายนัก เที่ยวฆ่าเที่ยวลักวัวควายเขาไปกิน เที่ยวรังควาน เขาจึงจับเจ้ามาขังไว้ ถ้าเจ้าไม่ดุร้าย เจ้าก็ไม่ถูกจับ คนก็จะรักเจ้ามาก เพราะรูปร่างของเจ้าน่าเอ็นดู และคนที่ดุร้ายคนเขาก็เรียกว่าเสือเหมือนกัน"

เสือถามว่า "แล้วเมื่อไรข้าพเจ้าจึงจะมีโอกาสออกไปจากกรงนี้ได้"

พระตอบว่า "เมื่อเจ้าละความดุร้ายออกเสียได้ เจ้าก็คงได้ออก"

แล้วพระรูปนั้นก็เดินเลยไปที่กรงขังแมว พอแลเห็นคน แมวก็เดินเลียบเคียงเข้ามาร้องเป็นภาษาแมวว่า

"ข้าพเจ้าไม่อยากถูกขัง อยากเป็นอิสระ ทำไมอยู่ดี ๆ คนจึงจับเอามาขังก็ไม่รู้"

ท่านจึงตอบว่า "ก็เจ้าชอบลักเล็กขโมยน้อย ขโมยปลาบ้าง ขโมยลูกไก่บ้าง บางทีก็ส่งเสียงดังในเวลาวิกาลให้เป็นที่รำคาญของผู้คนบ้าง เขาก็เลยจับมาขังไว้ในสวนนี้ ที่เขาขังนี่น่ะไม่ใช่เพื่อประดับสวนของเขาดอก แต่เป็นการเก็บเจ้าไว้ก่อนเท่านั้นเอง"

แมวถามว่า "ทำอย่างไรเขาจึงจะปล่อยข้าพเจ้า ?"

ท่านตอบว่า "ก็ไม่ยาก เจ้าทำตัวให้สุภาพ เลิกริอ่านทำเกะกะอย่างที่แล้วมาเสีย เขาก็ปล่อย ความจริงเจ้าก็มีประโยชน์แก่คนอยู่ เช่น ช่วยจับหนูเป็นต้น เจ้าเลิกเป็นสัตว์เกะกะได้ไหมล่ะ ?"

แมวฟังแล้วก็นิ่ง

พระจึงเดินไปที่กรงลิง ลิงพอเห็นก็โลดเข้ามาหา พลางยักคิ้วหลิ่วตามองดูท่าน ท่านจึงถามเป็นภาษาลิงว่า "ทำไมจึงถูกจับมาขังไว้ที่นี่ ?"

ลิงตอบด้วยความประหลาดใจว่า "เอ๊ะ ท่านรู้ภาษาลิงด้วย ?" และพูดต่อไปว่า

"ไม่ทราบ"

ท่านจึงพูดว่า "อ้าว เพราะเจ้าซุกซนไม่เข้าเรื่องชอบขว้างโน่นปานี่ ขึดนั่นหักนี่ ที่สำคัญก็คือ เจ้าไปจุดไฟเผาบ้านเขา เขาจึงปล่อยเจ้าให้เป็นอิสระไม่ได้ต้องจับมาขังไว้ที่นี่ เขาขังไว้อย่างนี้ยังดี ถ้าเป็นคนไปเผาบ้านเขาอย่างนี้ละก็ถูกยิงเป้าเลย"

ลิงพยักหน้าแล้วก็นิ่งและเหงาลงไปถนัด

พระเดินต่อไป จนพบช้างซึ่งถูกล่ามขาไว้กับเสา พอพระเดินเข้าไปใกล้ ช้างตัวนั้นก็ยกงวงขึ้นจบ และร้องเสียงดัง พระจึงถามว่า

"เจ้าเป็นสัตว์ฉลาด ไฉนจึงยอมให้มนุษย์ตัวเล็ก ๆ จับเจ้ามาล่ามไว้อย่างนี้ ?"

ช้างตอบว่า "ข้าพเจ้ามีเสียอยู่อย่างหนึ่ง คือชอบดื่มเหล้าแล้วอาละวาดเป็นนิตย์ เขาจึงจับมาล่ามเอาไว้ที่นี่ ความจริงเรื่องเมาสุราอาละวาดก็เป็นเรื่องเล็ก ไม่น่ามาจับข้าพเจ้ามาล่ามไว้อย่างนี้เลย ทำเกินเหตุไป มนุษย์นี่ช่างข่มเหงน้ำใจกันเหลือเกิน"

ท่านจึงว่า "ที่เจ้าว่าเมาสุราแล้วอาละวาดเป็นเรื่องเล็กนั้นจะเล็กได้อย่างไร เมาทีไรอาละวาดทำร้ายคน ทำลายทรัพย์สินบ้านร้านเขาทุกครั้ง อย่างนี้จะว่าเป็นเรื่องเล็กหรือ" แล้วพระจึงถามว่า "เจ้าอยากพ้นจากการถูกล่ามหรือไม่ ?"

ช้างตอบว่า "อยาก โธ่ ถามได้"

พระถามว่า "ถ้าอยากก็จงอดเหล้า เจ้าอดได้หรือไม่ ?"

ช้างตอบว่า "อดไม่ได้ ของมันชอบ"

พระจึงบอกว่า "อดไม่ได้ เขาก็ปล่อยไม่ได้" แล้วท่านก็เดินเลยไป ช้างก็บ่นตามหลังไปว่า

"มนุษย์ช่างข่มเหงน้ำใจช้างนัก ทำเกินเหตุ ไม่ยุติธรรม"

พระเดินทางไปพบวัวเขาหักเข้า จึงถามเป็นภาษาวัวว่า "เจ้าทำไมจึงเขาหัก ?"

วัวตอบว่า "ข้าพเจ้าเป็นวัวชนพนัน วันหนึ่งเดินก้มชนนั่นชนนี่ไปเรื่อย ๆ แต่พอเงยหน้าก็ประจัญหน้าเข้ากับหน้าผา ข้าพเจ้าเป็นวัวชนที่ไม่เคยยอมแพ้แก่ใคร ไฉนจะมาถอยหนีหน้าผาให้เสียเหลี่ยมชาติวัวชน หน้าผาก็หน้าผา เมื่อเป็นวัวชนแล้วก็ชนดะ แล้วข้าพเจ้าก็ชนหน้าผาอย่างแรง ข้าพเจ้ารู้สึกกระเทือนหัวอย่างรุนแรง จนหมดความรู้สึกล้มลงทั้งยืน มารู้ตัวอีกครั้งหนึ่งในเมื่อข้าพเจ้าเสียเขาอันงาม และแข็งแรงที่ข้าพเจ้าภูมิใจหมดทั้งคู่ ข้าพเจ้าหมดฤทธิ์เสียแล้ว ต้องคอยหนีหน้าวัวอื่น ๆ เลยหลบมาอยู่ในสวนนี้"

พระจึงว่า "เจ้าไม่รู้ว่าอะไรควรสู้ อะไรไม่ควรสู้ เจ้ามันเป็นวัว แม้จะมีศักดิ์เป็นวัวชนพนัน มันก็เป็นวัวอยู่นั่นเอง ภูเขานั่นน่ะ ให้เสือให้ช้างก็สู้ไม่ได้ นับประสาอะไรกับเจ้าซึ่งเป็นวัว เพราะความอวดดีเย่อหยิ่งไม่รู้จักประมาณตัว ชนเขาดะไม่เลือกว่าใครเป็นใคร จึงต้องเป็นวัวเขาหักอย่างนี้"

วัวก้มหน้าอย่างรู้สึกตัว

พระเดินไปอีกเล็กน้อย ก็พบปลาหมอนอนอยู่ ท่านจึงก้มลงไปถามว่า

"ทำไมจึงมานอนเกล็ดแห้งอยู่อย่างนี้ ? วอนหาเรื่องให้คนจับไปแกงเสียแล้ว"

ปลาหมอดีใจที่ได้พบผู้พูดรู้เรื่องกันจึงตอบว่า

"เมื่อก่อนหน้านี้ มีน้ำไหลลงไปในสระเป็นทาง ๆ ข้าพเจ้าคิดว่าทางต้นน้ำ คงเป็นที่ที่มีน้ำน่าอยู่มากกว่าในสระ จึงขึ้นจากสระใช้เหงือกแถกทวนสวนน้ำนั้นขึ้นมาจนถึงที่นี่ ก็ไม่เห็นต้นน้ำนั้นสักที สายน้ำนั้นก็หมดไปแล้ว"

พระจึงว่า "เจ้ามันโง่ สายน้ำที่เจ้าเห็นนั้น มันเป็นสายน้ำที่เกิดจากฝนตกเป็นวานนี้ เจ้าจะไปถึงต้นน้ำของน้ำฝนได้อย่างไร อยากไม่เข้าเรื่อง อยู่ในสระดี ๆ ไม่ชอบอยากเสี่ยงภัยไปหาที่อยู่ใหม่ทั้ง ๆ ที่ไม่รู้ว่าที่อยู่ใหม่จะมีอยู่หรือไม่ จะดีหรือไม่ จะเหมาะกับเจ้าหรือไม่ พยายามใช้เหงือกแถกขึ้นมา พวกเจ้าตายเพราะปาก เพราะแส่ไม่เข้าเรื่อง เพราะตื่นของใหม่อย่างนี้มาเสียนักต่อนักแล้ว" แล้วพระก็จับปลาหมอไปปล่อยในสระ พอเดินได้หน่อยเดียว ก็ได้ยินเสียงคร่ำครวญแสดงความทุกข์โศก ท่านเดินเข้าไปหาเสียงนั้น เห็นดอกไม้สามัญดอกหนึ่งอยู่ที่พื้นดิน และมีรอยเหยียบซ้ำด้วย ท่านจึงถามว่า

"เจ้าทุกข์โศกเรื่องอะไร ?"

ดอกไม้ดอกนั้น เมื่อได้ยินพระถามก็ยิ่งร้องไห้ดังกว่าเดิม พอคลายโศกแล้วจึงพูดว่า

"ข้าพเจ้าเป็นดอกไม้ของต้นไม้ริมทางต้นหนึ่ง คนเขาเห็นชอบใจแล้วเด็ดมาดมจนช้ำแล้วก็โยนทิ้งไว้ที่นี่ และแถมเยียบซ้ำเสียอีก ส่วนดอกไม้ที่อยู่ในกระถางหรือที่ร่องสวนนั่นซี เขากลับเก็บเอาไปปักแจกันไว้บนบ้านให้ชูคอกันสลอนทีเดียว ข้าพเจ้าน้อยใจเสียใจเหลือเกิน ที่เอาข้าพเจ้ามาดมแล้วทิ้ง ทั้ง ๆ ที่ข้าพเจ้าไม่มีความผิดอะไร แถมเหยียบซ้ำเสียอีกด้วย"

พระจึงตอบว่า "ก็เจ้าเป็นดอกไม้ใกล้ทาง ไม่มีหนาม ทำตัวให้ง่ายต่อการที่จะถูกเขาเด็ดดม คอยยื่นหน้าไปให้เขาเห็นเป็นการเชิญชวนเจ้าจึงต้องมานั่งน้ำตาเช็ดหัวเข่าอยู่อย่างนี้ ถ้าเจ้ารู้จักสร้างหนามไว้ป้องกันตัว รู้จักเก็บตัว ชูดอกให้สูงหน่อย คนเขาก็ไม่กล้าเก็บมาดมแล้วปาทิ้ง คนเขาไม่ยกย่องดอกไม้ที่เก็บง่าย ๆ เจ้าไม่รู้ดอกหรือ ? ดอกไม้เก็บง่ายเป็นของมีราคาน้อย"

ขณะนั้นเย็นมากแล้ว พระรูปนั้นจึงออกจากสวนนั้น และเดินกลับวัดพร้อมด้วยนึกแผ่เมตตาไปยังสัตว์เหล่านั้นด้วย

จากเรื่องข้างบนนี้ทำให้ท่านได้ข้อคิด คือ.......

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทยเขษม ถนนเฟื่องนคร กรุงเทพฯ นายอำพัน ฉายางกูร ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๕๑๘